ИРГЭДИЙН ТӨСӨВ 2022

МОНГОЛ УЛСЫН
НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ТӨСӨЛ

Монгол Улсын Сангийн яамны санаачилгаар, Европын холбооны буцалтгүй тусламжаар Дэлхийн банкны хэрэгжүүлж буй Монгол Улсад засаглалын бэхжүүлэх төслийн хүрээнд энэхүү товхимлыг бэлтгэн гаргав.

Уг товхимлыг арилжааны бус зорилгоор бүрэн болон хэсэгчилсэн байдлаар ашиглаж болох бөгөөд ашигласан тохиолдолд "**Иргэдийн төсөв-2022, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн төсөл**", **Сангийн яам** хэмээн эх сурвалж хэсэгт тодотгоно уу. Санал хүсэлт болон агуулгатай холбоотой лавлах зүйл байвал ***tusuv@mof.gov.mn*** цахим шууданд ирүүлнэ үү.

МЭНДЧИЛГЭЭ

Эрхэм хүндэт иргэн Танд энэ өдрийн мэндийг хүргэе!

Сангийн яамны санаачилгаар 2018 оноос эхлэн Монгол Улсын төсвийн мэдээллийг иргэдэд ил тод, нээлттэй, ойлгомжтой байдлаар дүрслэн харуулсан “Иргэдийн төсөв” эмхэтгэлийг жил бүр бэлтгэн хүргэж байна.

Тус эмхэтгэл нь иргэдэд төсвийн тухай мэдлэгээ дээшлүүлэх, төсөв боловсруулах үйл явц дахь өөрсдийн оролцоог нэмэгдүүлэх, цаашлаад төлсөн татварынхаа төгрөг нэг бүрийг хэрхэн зарцуулж байгаад хяналт тавих боломжийг бүрдүүлэх өндөр ач холбогдолтой юм.

Коронавируст халдварын цар тахал 2020 оноос дэлхий даяар эрчимтэй дэгдэж, эдийн засаг, нийгэмд урьдчилан тооцоолох боломжгүй томоохон эрсдэл учруулсан хүндхэн цаг үеийг бид туулж байна.

Аюулт цар тахлын нөлөөгөөр уналтад орсон эдийн засаг, бизнесүүдийг дэмжих, иргэдийн эрүүл мэндийг сахин хамгаалах хариуцлагатай үед миний бие Сангийн сайдын албыг хүлээн авсан билээ. Иймд ирэх жилүүдэд эдийн засгийг дахин сэргээх их үйлсэд шуурхайлан орж, улс орноо хөгжлийн дараагийн шатанд гаргах арга хэмжээг цаг алдалгүй хэрэгжүүлэх сорилт хүлээж байна.

Ирэх 2022 онд цар тахлын дараах улс орны эдийн засгийг эрчимтэй сэргээх зорилтыг хангахад чиглэсэн “ХӨДӨЛМӨР, БҮТЭЭМЖ, ӨСӨЛТ”-ийг дэмжих төсвийн бодлого, түүнийг хэрэгжүүлэх шинэчлэлийн багц стратеги бүхий төсвийн төслийг боловсруулан танилцуулж байгааг хүлээн авна уу.

Хүндэтгэсэн,
Болдын ЖАВХЛАН

Монгол Улсын Их Хурлын гишүүн,
Сангийн сайд

ИРГЭДИЙН ТӨСӨВ-2022
МОНГОЛ УЛСЫН НЭГДСЭН ТӨСӨВ

АГУУЛГА

5 **2022 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ТӨСЛИЙН БОДЛОГО, ҮНДСЭН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД**
- Төсвийн бодлого
- Макро эдийн засгийн үзүүлэлт
- Нэгдсэн төсвийн үзүүлэлт

10 **ТӨСВИЙН ОРЛОГО**
- Төсвийн орлого, түүнд нөлөөлж байгаа хүчин зүйлс
- Төсвийн орлогын чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
- Нэгдсэн төсвийн нийт орлого

15 **ТӨСВИЙН ЗАРЛАГА**
- Төсвийн урсгал зардлын төсөлд баримталсан бодлого
- Төсвийн шинэчлэл
- Нэгдсэн төсвийн нийт зарлага
- Салбарын онцлогууд
- Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт
- Гадаадын зээл тусламж
- Орон нутгийн төсөв
- Нийгмийн даатгалын сангийн төсөв
- Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн төсөв
- Ирээдүйн өв сангийн төсөв

49 **ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ӨР**
- Засгийн газрын өр

52 **НЭМЭЛТ МЭДЭЭЛЭЛ**
- Төсвийн бүрдэл хуваарилалт
- Төсөв боловсруулах, батлах цаглабар
- Товчилсон үгсийн жагсаалт
- Санал хүсэлтийн хэсэг

БҮЛЭГ 1

2022 ОНЫ НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ТӨСЛИЙН БОДЛОГО, ҮНДСЭН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

ТӨСВИЙН БОДЛОГО - 2022

"ХӨДӨЛМӨР, БҮТЭЭМЖ, ӨСӨЛТ"

Ирэх 2022 оны төсвийн жилд *Алсын хараа 2050, Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг* үе шаттай хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн **ХӨДӨЛМӨР, БҮТЭЭМЖ, ӨСӨЛТ**-ийг дэмжих төсвийн бодлогын хүрээнд дараах багц арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж байна.

1. ЭДИЙН ЗАСГИЙГ СЭРГЭЭХ

Хөгжлийн төслүүдийг эхлүүлэх, хүртээмжтэй өсөлтийг хангах, экспортыг нэмэгдүүлэх, хөрөнгө оруулалтыг дэмжих замаар **ЭДИЙН ЗАСГИЙГ СЭРГЭЭХ** шинэчлэл хийнэ.

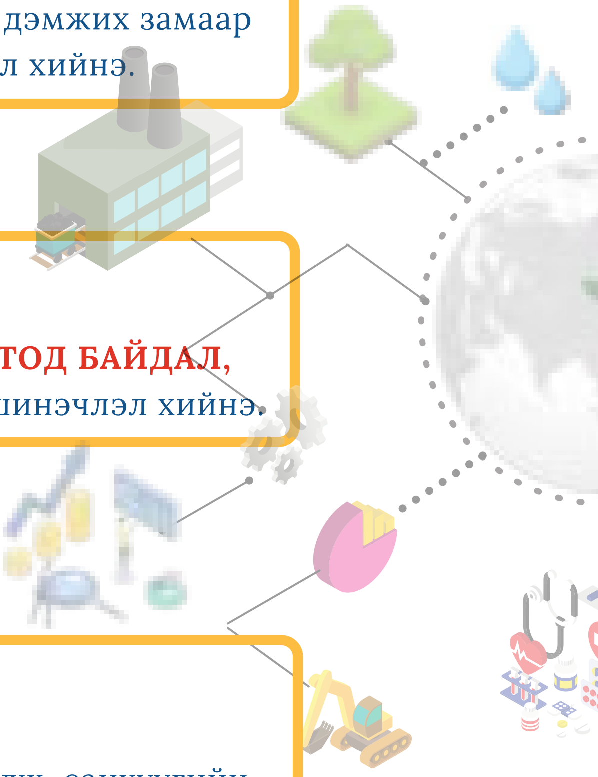

2. ТӨРИЙН ӨМЧИЙН ШИНЭЧЛЭЛ

Төрийн өмчит компаниудын **ҮР АШИГ, ИЛ ТОД БАЙДАЛ, ХАРИУЦЛАГА, ӨГӨӨЖИЙГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ** шинэчлэл хийнэ.

3. ХУРИМТЛАЛТАЙ ХҮҮХЭД

Байгалийн баялгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлж, санхүүгийн баталгаатай **"ХУРИМТЛАЛТАЙ ХҮҮХЭД"** хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

4. ХАЛАМЖААС ХӨДӨЛМӨРТ

Хөдөлмөр эрхлэх чадвартай, орлого багатай иргэдийг халамжаар бус ажил эрхлэлтээр дэмжихэд чиглэсэн **ХАЛАМЖААС-ХӨДӨЛМӨРТ** шилжих шинэчлэл хийнэ.

5. ТӨР ХУВИЙН ХЭВШЛИЙН ТҮНШЛЭЛ

Хувийн хэвшил гүйцэтгэх боломжтой чиг үүргийг төр хэрэгжүүлдэг байдлаас татгалзаж **СТАНДАРТ-ЧАНАР-ӨРСӨЛДӨӨН**-д суурилсан үйлчилгээг төр худалдан авдаг тогтолцоонд шилжинэ.

6. УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ ҮЗЛЭГ

Эрүүл мэндийн салбарт энэ онд хэрэгжүүлж эхэлсэн шинэчлэлийг эрчимжүүлж **ИРГЭДЭЭ ЖИЛ БҮР УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ ҮЗЛЭГТ** хамруулна.

7. ХЭМНЭЛТИЙН ГОРИМД ШИЛЖИХ

Төр хэмнэлтийн бодлого хэрэгжүүлж, зардлыг оновчтой байдлаар дахин хуваарилах, төрийн үйлчилгээг цахимжуулах зэргээр **ТӨСВИЙН ЗАРЦУУЛАЛТЫН ҮР АШГИЙГ САЙЖРУУЛНА.**

8. ДЭД БҮТЦИЙН ТӨСЛҮҮДИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛНЭ

Хөрөнгө оруулалтын аргачлал, цахим системийн дагуу үнэлгээ хийгдсэн **ДЭД БҮТЦИЙН ТӨСЛҮҮДИЙГ** нэн тэргүүнд хэрэгжүүлнэ.

9. ТҮГЖРЭЛИЙГ БУУРУУЛНА

Улаанбаатар хотын авто замын **ТҮГЖРЭЛИЙГ БУУРУУЛАХАД** шаардагдах санхүүжилтийг шийдвэрлэнэ.

МАКРО ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

Монгол Улсын эдийн засаг 2022-2024 онуудад жилд дунджаар 5.0 орчим хувь өсөх төлөвтэй байна.

"Эдийн засаг өсөлттэй, макро үзүүлэлтүүд тогтвортой байх нь иргэдийн амьжиргаа дээшлэх, хөгжилд тулгамдаж байгаа асуудлуудыг шийдэх боломж олгодог.

ДОТООДЫН НИЙТ БҮТЭЭГДЭХҮҮН

Тухайн нутаг дэвсгэрт дотоод, гадаадын аж ахуйн нэгж байгууллага, иргэдийн 1 жилийн хугацаанд шинээр бий болгосон нийт бараа бүтээгдэхүүн.

/их наяд төгрөг/

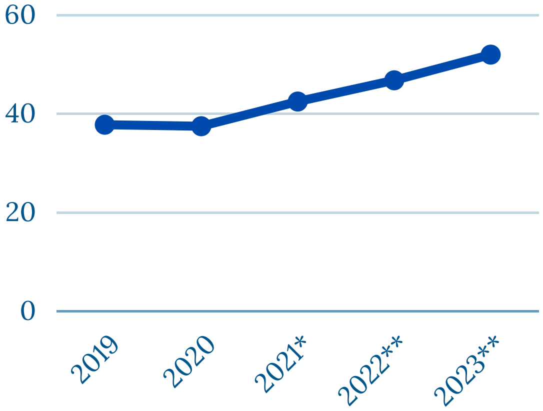

ГАДААД ХУДАЛДАА

Экспорт
Монгол улсын нутаг дэвсгэрээс хилийн чанадад гаргаж байгаа бараа, үйлчилгээ

Импорт
Хилийн чанадаас Монгол улсын нутаг дэвсгэрт оруулж байгаа бараа, үйлчилгээ

/тэрбум ам.доллар/

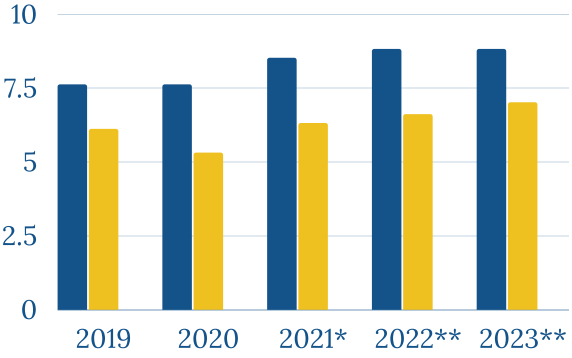

ЭДИЙН ЗАСГИЙН БОДИТ ӨСӨЛТ

Инфляц буюу үнийн өсөлтийн нөлөөллийг тооцсон ДНБ-ий өсөлт

/хувь/

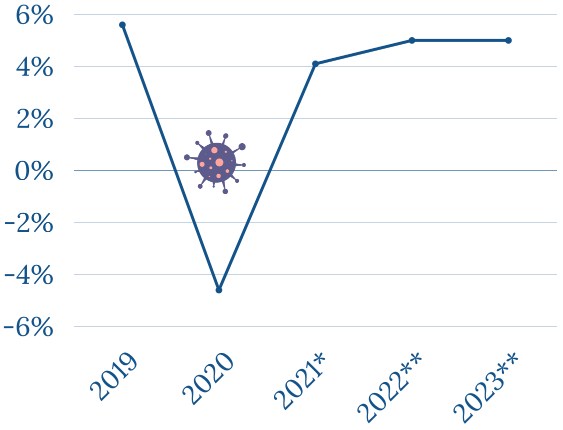

ИНФЛЯЦ

Бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний үнийн ерөнхий түвшний өсөлт

/хувь/

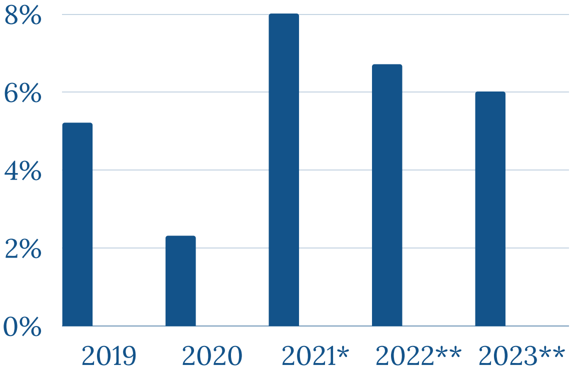

**Хүлээгдэж буй гүйцэтгэл*
***Төсөөлөл*

НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТ

2022 ОНЫ ТӨСВИЙН ТЭНЦВЭРЖҮҮЛСЭН ТЭНЦЭЛ

-2,387.1 тэрбум₮ (ДНБ-ий -5.1%)

Тэнцвэржүүлсэн орлого

Нийт зардал

> *Төсвийн оновчтой бодлого баримталж, сахилга батыг сахисны үр дүнд төсвийн алдагдлын ДНБ-д эзлэх хувь жил ирэх тусам буурч байна.*

ТЭНЦВЭРЖҮҮЛСЭН ОРЛОГО | **15,771.7 тэрбум₮**

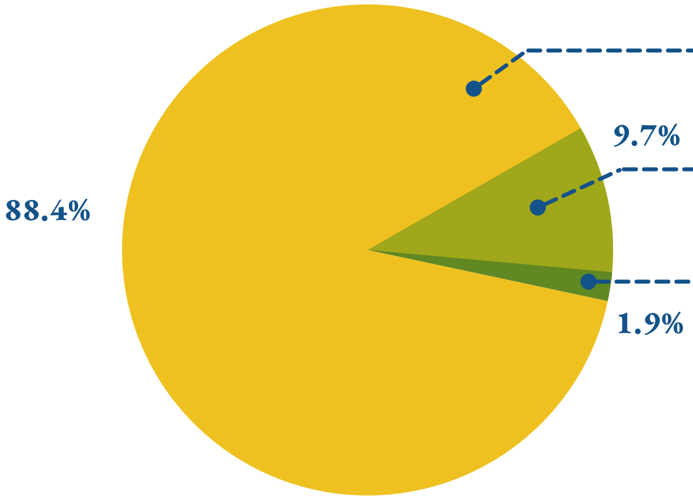

1. **Татварын орлого** 13,941.3 тэрбум₮
2. **Татварын бус орлого** 1,531.9 тэрбум₮
3. **Тусламжийн орлого** 298.5 тэрбум₮

НИЙТ ЗАРДАЛ | **18,158.8 тэрбум₮**

1. **Урсгал зардал** 13,307.3 тэрбум₮
2. **Хөрөнгийн зардал** 5,116.1 тэрбум₮
3. **Эргэж төлөгдөх цэвэр зээл** -264.6 тэрбум₮

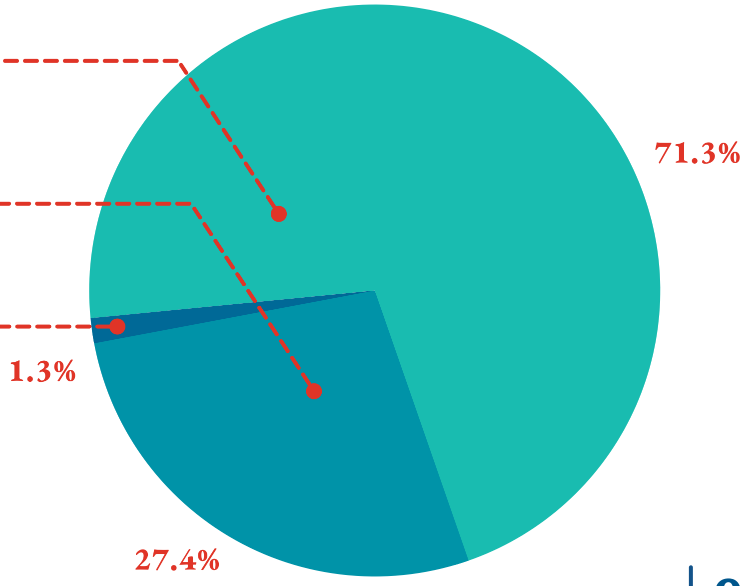

БҮЛЭГ 2

НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ОРЛОГО

ТӨСВИЙН НИЙТ ОРЛОГО БОЛОН ТҮҮНД НӨЛӨӨЛЖ БАЙГАА ХҮЧИН ЗҮЙЛС

Ирэх онд гадаад худалдааг хөнгөвчлөх, төрийн өмчит хуулийн этгээдийн засаглалын шинэчлэл хийх, татвар, гаалийн шинэчлэлийг үргэлжлүүлэх зэргээр нэгдсэн төсвийн нийт орлогыг 2021 оны түвшнээс нэмэгдүүлж **16.4 их наяд төгрөг** хүргэнэ.

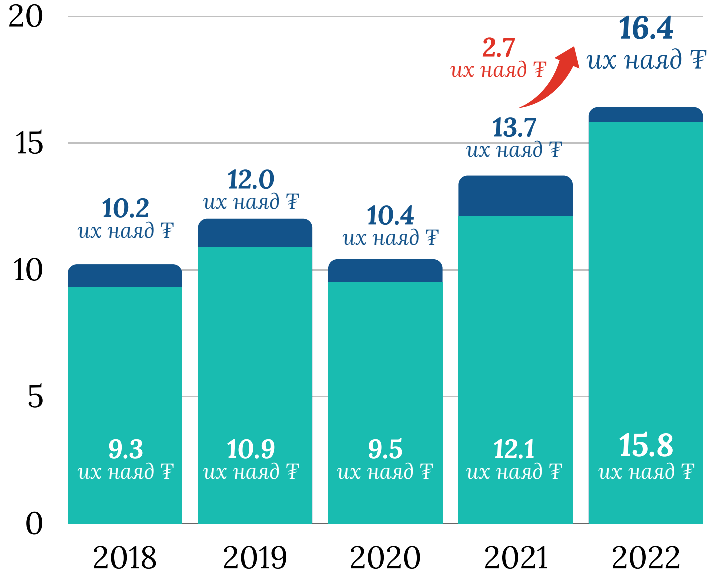

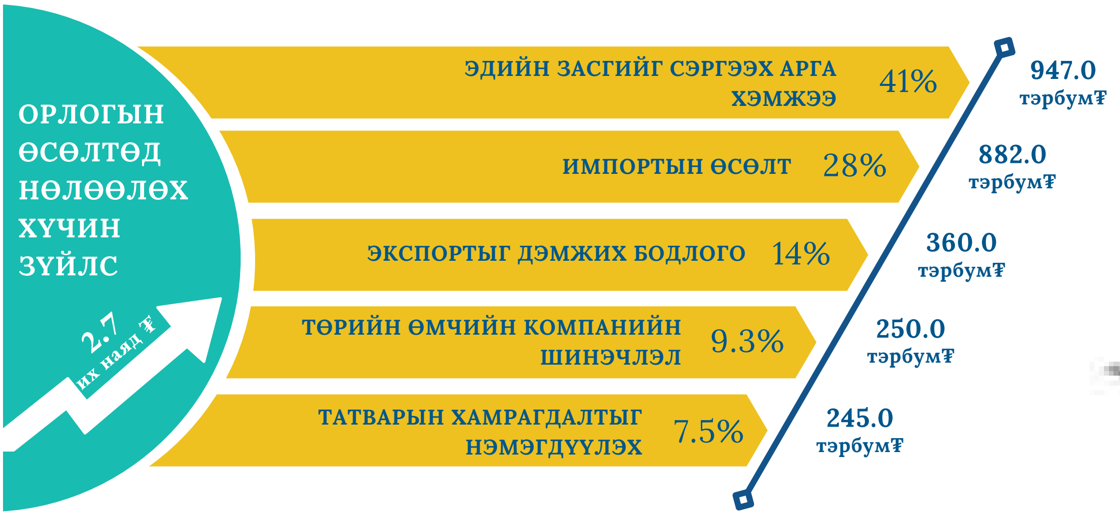

** Монгол банканд тушаах алтны хэмжээ*

УУЛ УУРХАЙН ГОЛЛОХ БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ТӨЛӨВ :

ЗЭС
- Хэмжээ: **1.2** сая тн
- Үнэ: **8,915.6**ам.доллар/тн

НҮҮРС
- Хэмжээ: **36.7** сая тн
- Үнэ: **132.1** ам.доллар/тн

АЛТ*
- Хэмжээ: **20** тн
- Үнэ: **1,821** ам.доллар/унц

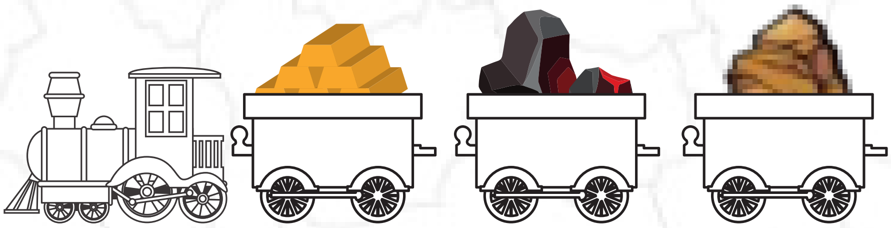

ТӨСВИЙН ОРЛОГЫН ЧИГЛЭЛЭЭР АВЧ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭ

1. ГАДААД ХУДАЛДААГ ХӨНГӨВЧЛӨХ

Хил дээрх хяналт шалгалтын давхардлыг арилган, бүрдүүлэх бичиг баримтыг цөөлж, цахим хяналтын систем нэвтрүүлнэ.

БҮТЦИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ШИНЭЧЛЭЛ

Санхүүгийн эрсдэл өндөр, төр оролцох шаардлагагүй компаниудыг нэгтгэх болон татан буулгах, харин төрийн оролцоо шаардлагатай, санхүүгийн хувьд үр ашигтай байх боломжтой компаниудыг Хөрөнгийн биржээр дамжуулан нээлттэй хувьцаат компани болгоно.

Гадаад худалдааг хөнгөвчлөх арга хэмжээг хэрэгжүүлсний үр дүнд бизнес эрхлэх таатай нөхцөл бүрдэж, хил орчмын худалдааны үзүүлэлтүүд сайжирна.

ЖИШЭЭ: НООС ЭКСПОРТЛОХ ҮЙЛ ЯВЦ, ЗАРЦУУЛАХ ЦАГ

А. Бүрдүүлэлтэд шаардагдах бичиг баримт:

- Гаалийн экспортын мэдүүлэг/декларац
- Гадаад худалдааны гэрээ/нэхэмжлэл
- Нэгдсэн лабораторийн дүгнэлт/ОУ-ын сертификат
- Ачааны манифест

168 цаг! → **21 цаг**

Б. Экспортын хяналт шалгалт:

- Гаалийн хяналтын байцаагч / рентген шалгалт/

134 цаг! → **12 цаг**

2.ТӨРИЙН ӨМЧИЙН КОМПАНИЙН ШИНЭЧЛЭЛ

Төрийн өмчит компаниудын **ашигт ажиллагаа, засаглал, ил тод байдал, хариуцлагыг сайжруулж төсөвт төвлөрүүлэх өгөөжийг нэмэгдүүлнэ.**

НОГДОЛ АШГИЙН БОДЛОГЫН ШИНЭЧЛЭЛ

Ногдол ашиг тооцох зохицуулалтыг цэвэр ашгийн 50 хувь, эсхүл төрд ногдох эздийн өмчийн 1 хувьтай тэнцэх дүнгийн аль өндөр хэмжээгээр тооцдог болсноор төрийн өмчит компанийн зардлын сахилга батыг сайжруулж төсөвт оруулах өгөөжийг нэмэгдүүлнэ.

ЗАСАГЛАЛЫН ШИНЭЧЛЭЛ

Компанийн засаглал, санхүүгийн тайлагнал, ил тод байдал, гүйцэтгэх удирдлагын шаардлагыг олон улсын стандартад нийцүүлж хариуцлагыг нэмэгдүүлнэ.

3. ТАТВАРЫН СУУРИЙГ ӨРГӨЖҮҮЛЭХ

Татварын үйлчилгээ, татвар төлөлтийг цахимжуулж, хялбаршуулах, хүний хамаарлыг бууруулах, татварын суурийг хамгаалах татварын шинэчлэлийг үргэлжлүүлнэ.

1. ТАТВАРЫН МЭДЭЭЛЛИЙН САНГИЙН АШИГЛАЛТЫГ ДЭМЖИХ

Татварын бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн сангийн мэдээллийг цахимжуулж татвар төлөгчид татварын тооцоолол хийх, татварын болзошгүй өр төлбөрөөс урьдчилан сэргийлэх, татварын эрсдэлийн талаар мэдэгдэх зэрэг дэмжлэг үзүүлнэ.

2. “E-BARIMT”-ИЙН СИСТЕМИЙН ХӨГЖҮҮЛЭЛТ

Иргэд татварын үйлчилгээг гар утсаа ашиглан нэг цонхоор авах, албан татвар, төлбөр, хураамжаа түргэн шуурхай, хялбараар төлөх боломжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор олгохоор “E-barimt” системийг үргэлжлүүлэн хөгжүүлнэ.

3. ОЛОН УЛСЫН СТАНДАРТЫГ МӨРДӨХ

Татварын ил тод байдал, мэдээлэл солилцооны олон улсын форумын гишүүн орны хувьд татвараас зайлсхийхийн эсрэг болон мэдээлэл харилцан солилцох үйл ажиллагааны олон улсын стандартыг татварын үйл ажиллагаанд үргэлжлүүлэн мөрдөнө.

НЭГДСЭН ТӨСВИЙН НИЙТ ОРЛОГО
ЭДИЙН ЗАСГИЙН АНГИЛЛААР

/тэрбум төгрөг/

Уул уурхайн орлого 4,261.9

Эдийн засгийн өсөлтөөр 6,147.4

Импортын орлого 4,175.4

Татварын бус орлого 1,830.4

МОНГОЛ УЛСЫН ТӨСВИЙН НИЙТ ОРЛОГО
16,415.1 тэрбум₮ ▲ 19.5%

Тогтворжуулалтын сан
643.4 тэрбум₮ ▲ 5.0%

ТЭНЦВЭРЖҮҮЛСЭН ОРЛОГО
15,771.7 тэрбум₮ ▲ 30.8%

▼▲ 2021 оноос өөрчлөлт

ТАТВАРЫН ОРЛОГО		
Хувь хүний орлогын албан татвар	1,149.2 тэрбум₮	▲ 14.6%
ААН-ийн орлогын албан татвар*	1,776.8 тэрбум₮	▼ 11.6%
Нийгмийн даатгалын орлого	2,987.5 тэрбум₮	▲ 57.5%
Хөрөнгийн албан татвар	213.4 тэрбум₮	▲ 21.5%
Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар	3,441.8 тэрбум₮	▲ 22.7%
Онцгой албан татвар	1,132.2 тэрбум₮	▲ 28.8%
Тусгай зориулалтын орлого	17.2 тэрбум₮	▲ 14.7%
Гаалийн албан татвар	1,081.9 тэрбум₮	▲ 15.7%
Бусад татвар	2,141.3 тэрбум₮	▲ 136%

ТАТВАРЫН БУС ОРЛОГО		
Нийтлэг татварын бус орлого	1,531.7 тэрбум₮	▲ 19.7%
Хөрөнгийн орлого	170.5 тэрбум₮	▼ 57.4%
Тусламжийн орлого	298.5 тэрбум₮	▲ 98.6%

Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн нийт орлогоос тодорхой хэсгийг Төсвийн тогтворжуулалтын санд хуваарилж, үлдэх хэсэг буюу "тэнцвэржүүлсэн орлогоор" зардлыг санхүүжүүлдэг.

**2021 онд нэг удаагийн шинжтэй 610.4 тэрбум төгрөгийн нөхөн ногдуулалтын актын төлбөрөөс хамаарч аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын орлого өссөн.*

БҮЛЭГ 3

НЭГДСЭН ТӨСВИЙН ЗАРЛАГА

ТӨСВИЙН УРСГАЛ ЗАРДЛЫН ТӨСӨЛД БАРИМТАЛСАН БОДЛОГО

1. Хувийн хэвшлээр гүйцэтгүүлэх боломжтой зарим ажил, үйлчилгээг төр өөрөө хэрэгжүүлдэг байдлаас татгалзаж СТАНДАРТ-ЧАНАР-ӨРСӨЛДӨӨНД суурилсан үйлчилгээг төр худалдан авдаг болно..

2. Боловсрол, соёл, спорт, хүүхэд хамгааллын салбарт санхүүжилтийн шинэчлэлийг эхлүүлж, эрүүл мэндийн салбарын шинэчлэлийг эрчимжүүлнэ.

3. КОВИД-19 цар тахлын эрсдэлтэй нүүр тулж ажиллаж байгаа төрийн байгууллагаас бусад төсөвт байгууллагын тэвчиж болох урсгал зардлыг бууруулна.

4. Нийгмийн халамжийн тогтолцоог шинэчилж хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлоготой уялдуулна

5. Иргэдэд үзүүлэх төрийн үйлчилгээ болон төрийн байгууллагын үйл ажиллагааг цахимжуулж, эдгээртэй холбоотой орон тоо, урсгал зардлыг бууруулж, иргэдийн цагийг хэмнэнэ.

6. Цалин, тэтгэвэр, тэтгэмжийг 2021 оны түвшинд хадгална.

Монгол Улсын 2022 оны нэгдсэн төсвийн урсгал зардлын төсөл боловсруулахад баримталсан ЗАРЧИМ:

Үр ашигтай байх:

Санхүүжилтийн механизмыг нь өөрчлөх замаар нийгмийн сууръ үйлчилгээ үзүүлдэг салбаруудын төсвийг нь дахин хуваарилж, зарцуулалтын үр ашгийг нэмэгдүүлнэ.

Ил тод, шуурхай байх:

Бүх салбарын төрийн үйлчилгээг цахимжуулж, мэдээллийг ил тод, ойлгомжтой болгоно. Иргэдэд төрийн үйлчилгээг шуурхай, хүнд сурталгүй хүргэнэ.

Хэмнэлттэй байх:

Ухаалаг, хэмнэлттэй техник технологийн дэвшлийг ашиглан бүх шатны төсвийн байгууллагын захиргааны удирдлага, үйлчилгээ болон хөрөнгийн ашиглалтын зардлыг бууруулна.

ТӨСВИЙН ШИНЭЧЛЭЛ

ТӨСВИЙН ХЭМНЭЛТИЙН БОДЛОГО

Цар тахлын хүнд нөхцөлд төр өөрийн зардлаа хэмнэх, оновчтой байдлаар дахин хуваарилах, төрийн үйлчилгээг цахимжуулах зэргээр бүх шатны байгууллагуудыг хэмнэлтийн горимд ажиллах үйл явцыг манлайлах нь нэн чухал юм.

Нийт
12.1 тэрбум төгрөг
хэмнэнэ

100% хэмнэх зардлууд

- Тавилга
- Зочин төлөөлөгч хүлээж авах
- Гадаад томилолт
- Ном, хэвлэл
- Яамдын тээвэр, шатахуун
- Сургалт, семинар
- Уралдаан тэмцээн зохион байгуулах

50% хэмнэх зардлууд

- Дотоод томилолт
- Бичиг хэрэг

Эрүүл мэнд, онцгой байдал, мэргэжлийн хяналт, гааль болон төрийн тусгай чиг үүргийн байгууллагууд үүнд **ХАМААРАХГҮЙ.**

Төрийн үйл ажиллагааны зардал хэмнэх, төрийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор авч хэрэгжүүлэх бодлогын арга хэмжээнүүд:

- Сайд нэгээс илүүгүй зөвлөх, туслахтай байх, дэд сайд, төрийн нарийн бичгийн дарга дундаа нэг туслахтай байх.
- Төрийн захиргааны байгууллагууд авто машин хэрэглэхгүй.
- Тэтгэвэрт гарсан 2 албан хаагч тутамд нэг албан хаагч шинээр ажилд авах.
- Төрийн захиргааны байгууллагын албан хаагчийг ажлын 1 өдөрт нь гэрээсээ цахимаар ажиллах горимд шилжүүлэх.
- Цэвэрлэгээ, засвар үйлчилгээ, харуул хамгаалалт, дулаан хангамж, хоол үйлдвэрлэлийг хувийн хэвшлээр гэрээний үндсэн дээр гүйцэтгүүлэх.
- Албан контор шинээр барихгүй, тусгай чиг үүрэг гүйцэтгэхээс бусад байгууллага автомашин шинээр худалдан авахгүй байх.
- Бүх шатны төрийн байгууллагын сургалт, семинар, хурал, зөвлөгөөн зохион байгуулах, албан хаагчийг мэргэшүүлэх арга хэмжээг цахимаар зохион байгуулах.
- Төсвийн хөрөнгөөр кино хийхгүй, ой тэмдэглэхгүй, ном хэвлүүлэхгүй, шагнал урамшуулал өгөхгүй байх.
- Засгийн газрын агентлаг нэгээс илүүгүй дэд даргатай байх, дарга нь зөвлөхгүй ажиллах.
- Цахим гарын үсэг нэвтрүүлж банк, даатгал, нотариат, тусгай зөвшөөрөл, хөрөнгө болон эрх өмчлөх, эзэмших, ашиглах шилжүүлэх, сунгах зэрэг үйлчилгээнд ашиглах.

ТӨСВИЙН ШИНЭЧЛЭЛ

ИРГЭНЭЭ ДАГАСАН САНХҮҮЖИЛТ

Үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагад төсвийн эрх мэдлийг хариуцлагын хамт олгосноор үр дүнд суурилсан, иргэнээ дагасан санхүүжилтийн тогтолцоо руу шилжиж байна.

- Үйлчилгээг бодитой, иж бүрэн, хувийн хэвшлийн сонирхлыг татахуйц-өрсөлдөөн бий болохуйц тарифаар тооцох.
- Байгууллагын төсвийг илүү үр ашигтай зарцуулахад чиглэсэн менежмент хийх боломж олгох (бүтцийн өөрчлөлт хийх, үйлчилгээг өөрчлөх, орон тоогоо өөрөө тогтоох г.м).
- Зөв менежмент, чанартай үйлчилгээний үр дүнд төсөв нэмэгдсэнээр ажилтнуудын цалин хөлс, нийгмийн баталгаа одоо байгаа түвшнээс сайжруулах боломжтой.

ТӨСВИЙН ШИНЭЧЛЭЛ

ТӨР ХУВИЙН ХЭВШЛИЙН ТҮНШЛЭЛ

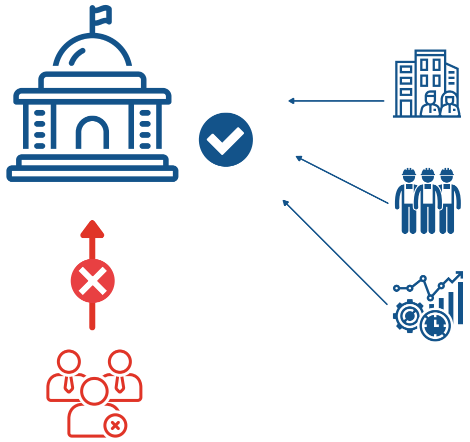

Хувийн хэвшил гүйцэтгэх боломжтой чиг үүргийг төр хэрэгжүүлдэг байдлаас татгалзаж чанар, үр дүнд суурилсан үйлчилгээг ***хувийн хэвшлээс төр худалдан авдаг тогтолцоо****нд үе шаттай шилжинэ.*

Тус шинэчлэлийг 2022 оноос үе шаттай хэрэгжүүлж эхэлснээр төсвөөс цалинждаг төрийн албан хаагчид:

Орон тоо	Цалингийн сан	→	Орон тоо	Цалингийн сан
198.0 мян.хүн	2.8 их наяд ₮		73.6 мян.хүн	1.1 их наяд ₮

ТӨСВИЙН ШИНЭЧЛЭЛ

ХАЛАМЖААС-ХӨДӨЛМӨРТ

Монгол улсын Засгийн газрын 2021-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангах зорилгоор хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлтэд нийцсэн ажиллах хүчин бэлтгэж, хөдөлмөрийн нөөцийн ашиглалтыг нэмэгдүүлэх, зорилтот бүлгийн онцлогт тохирсон хөдөлмөр эрхлэлтийн хөтөлбөр хэрэгжүүлэхэд анхаарч байна.

Төр зайлшгүй халамжлах шаардлагатай иргэдэд зориулсан хөтөлбөрүүд

ДАВХАРДСАН тэтгэмж, тусламжийг цэгцэлнэ.

Хөдөлмөрийн чадвар алдалтыг тодорхойлох тогтолцоог **ШИНЭЧИЛНЭ**.

Хамрагдах шалгуур үзүүлэлтийг **НАРИЙВЧИЛНА.**

Хөдөлмөр эрхлэлттэй уялдуулах хөтөлбөрүүд

ХӨДӨЛМӨРИЙН НАСНЫ, ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭХ ЧАДВАРТАЙ боловч ОРЛОГОГҮЙ-ээс болж хүнсний талон авдаг, эсхүл халамжийн бусад тусламж, хөнгөлөлт авдаг өрх, иргэнийг **ХАМРУУЛНА.**

Хөдөлмөр эрхлэлтийн хөтөлбөрүүдэд хамрагдах, хөдөлмөрийн биржид бүртгүүлж байнгын ажилд орох зэрэг **НӨХЦӨЛ ТАВИНА.**

ТӨСВИЙН ШИНЭЧЛЭЛ

БАЯЛАГТАА ЭЗЭН МОНГОЛ-ХУРИМТЛАЛТАЙ ХҮҮХЭД

"Хүүхдийн хөгжилд зарцуулсан мөнгө хамгийн сайн хөрөнгө оруулалт болдог"

Жеймс Хэкман
Нобелийн шагналт эдийн засагч

Ийлээс Ирээдүйн өв сангаас хүүхэд багачуудаа зориулан хуримтлал бий болгоно.

2021 онд **34.8** мянган хүүхэд ахлах сургууль төгссөн.

Төгсөгчдөөс **72.1%** нь их, дээд сургуульд элсэж, **6%** нь МСҮТ, ПТК-д орсон бол **20% гаруй** нь үргэлжлүүлэн суралцаагүй байна.

ЕБС төгссөн хүүхдүүдэд төрөл бүрийн санхүүгийн бэрхшээлүүд тулгардаг.

Хуримтлал бий болгосноор таны хүүхэд 18 нас хүрмэгцээ байрны урьдчилгаандаа нэмэрлэх, бизнес эхлүүлэх, боловсролдоо хөрөнгө оруулах боломж бүрдэнэ.

0-18 насны **1.2** сая хүүхэд | **САР БҮР** | **100.0** мянган₮

Шилжилтийн үе буюу 2022 оны төсвийн жилд хүүхдийн эцэг, эх, асран хамгаалагчийн хүсэлтээр хуримтлалыг бэлэн мөнгө хэлбэрээр олгоно.

Хүсэлтийн дагуу хуримтлалаас бэлэн мөнгө хэлбэрээр олгох хувь	2022		2023	2024
	7-р сарын 1 хүртэл	7-р сарын 1-ээс		
	100%	50%	40%	30%

НЭГДСЭН ТӨСВИЙН НИЙТ ЗАРЛАГА
ЭДИЙН ЗАСГИЙН АНГИЛЛААР

▼▲ /2021 оноос өөрчлөлт/

НЭГДСЭН ТӨСВИЙН НИЙТ ЗАРЛАГА

18,158.8 ▲ 30.9%
тэрбум төгрөг

УРСГАЛ ЗАРДАЛ
13,307.3 тэрбум₮ ▲ 32.8%

Төрийн үйл ажиллагаа болон иргэдийн тэтгэвэр, тэтгэмжийг олгоход шаардагдах зардал

- Цалин хөлс 1,467.8 ▼ 44.1%
- Бараа үйлчилгээ 2,597.9 ▲ 20.4%
- Зээлийн хүү 959.3 ▲ 0.0%
- Татаас 528.9 ▲ 41.1%
- Урсгал шилжүүлэг 7,753.2 ▲ 98.8%

ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ
5,110.6 тэрбум₮ ▲ 34.4%

Барилга барих, тоног төхөөрөмж худалдан авах, их засвар хийх, зэрэг хөрөнгө оруулалтын чанартай зардлууд

- Барилга,байгууламж 3,197.4 ▲ 27.3%
- Их засвар 153.2 ▼ 2.8%
- Тоног төхөөрөмж 322.6 ▼ 19.9%
- Бусад хөрөнгө 1,434.8 ▲ 101.9%
- Стратегийн нөөц хөрөнгө 8.1 ▼ 63.8%

ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ЦЭВЭР ЗЭЭЛ
-264.6 тэрбум₮ ▼ 661.4%

Нийгмийн хөгжлийг дэмжих зорилгоор төсвөөс хөнгөлөлттэй олгодог зээл

/тэрбум төгрөг/

- Дотоод зээл -544.6 ▼ 191.6%
- Гадаад зээл 280.0 ▲ 19.7%

Урсгал зардал гэдэг нь тухайн жилд иргэдэд төрийн үйлчилгээг хүртээмжтэй, тасралтгүй хүргэхэд чиглэгддэг төсвийн үйл ажиллагааны зардал юм. Харин **хөрөнгийн зардалд** улсын төсвөөр барьж гүйцэтгэх хөрөнгө оруулалтын шинж чанартай зардлууд орно.

УЛСЫН ТӨСВИЙН ЗАРЛАГА
ЕРӨНХИЙЛӨН ЗАХИРАГЧААР

/тэрбум төгрөг/

УРСГАЛ ЗАРДАЛ	ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	ГАДААД ЗЭЭЛ ТУСЛАМЖ	ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ЦЭВЭР ЗЭЭЛ	НИЙТ
8,125.7	2,588.9	1,682.5	-310.1	12,087.0

	Урсгал зардал	Хөрөнгийн зардал	Гадаад зээл тусламж	Эргэж төлөгдөх цэвэр зээл
Сангийн сайд	1,922.0	423.0	1,682.5	-306.7
Боловсрол, шинжлэх ухааны сайд	1,825.9	489.9		10.5
Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд	1,123.2	57.6		20.0
Эрүүл мэндийн сайд	904.4	125.3		
ХЗДХ-ийн сайд	640.7	66.2		-20.6
Зам, тээврийн хөгжлийн сайд	14.3	449.8		
Барилга, хот байгуулалтын сайд	21.9	346.4		5.0
Батлан хамгаалахын сайд	281.6	14.1		
Монгол Улсын Ерөнхий сайд	182.6	109.8		
Соёлын сайд	115.0	148.4		
Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайд	164.1	71.3		-18.3
Монгол Улсын Шадар сайд	173.9	27.8		
Эрчим хүчний сайд	74.0	119.0		
Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд	129.3	29.9		
МУС, ЗГ-ын Хэрэг эрхлэх газрын дарга	73.0	50.9		
Гадаад харилцааны сайд	113.4	8.4		
Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн дарга	77.5	2.0		
Монгол Улсын Их Хурлын дарга	61.6	2.1		
Улсын ерөнхий прокурор	56.6	6.2		
Уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн сайд	12.7	35.5		
Авилгатай тэмцэх газрын дарга	32.7	1.3		
Монгол Улсын Ерөнхий аудитор	24.7	1.5		
Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тамгын газрын дарга	21.5	0.4		
Үндэсний статистикийн хорооны дарга	15.6	2.2		
ЦАУЗБ улсын комиссын дарга	15.3			
ҮАБЗ-ийн нарийн бичгийн дарга	9.7			
Улсын дээд шүүхийн Ерөнхий шүүгч	9.6			
Сонгуулийн ерөнхий хорооны дарга	9.0			
Санхүүгийн зохицуулах хорооны дарга	6.6			
Хөгжлийн сайд	4.4			
МУ-ын Үндсэн хуулийн цэцийн дарга	2.8			
Төрийн албаны зөвлөлийн дарга	2.6			
Цахим хөгжил, харилцаа холбооны сайд	1.9			
Хүний эрхийн Үндэсний комиссын дарга	1.3			

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТУСГАЙ САНГУУД

Монгол Улсын 2022 оны төсвийн жилд Засгийн газрын тусгай сангуудаар дамжин нийт 5,213.3 тэрбум төгрөгийн зардал санхүүжүүлэх бол үүний 90.0 хувь буюу 4,690.4 тэрбум төгрөг нь Нийгмийн даатгал, Нийгмийн халамж, Эрүүл мэндийн даатгалын сангуудын зарлага, 10.0 хувь буюу 522.9 тэрбум төгрөг нь бусад тусгай сангийн зардалд хамаарч байна.

▼▲ *2021 оноос өөрчлөлт* — */тэрбум төгрөг/*

Яам	Сан	Дүн	Өөрчлөлт	%
Боловсрол, шинжлэх ухааны яам	Боловсролын зээлийн сан	79.4	▲	47%
	Шинжлэх ухаан, технологийн сан	13.1	▲	143%
Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам	Байгаль орчин, уур амьсгалын сан	0.8	▼	20%
Соёлын яам	Соёл, урлагийг дэмжих сан	2.0	▲	11%
Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам	Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сан	50.0	=	0%
Сангийн яам	Засгийн газрын нөөц сан	80.0	▼	20%
	Төсвийн тогтворжуулалтын сан	643.4	▲	5%
Батлан хамгаалах яам	Зэвсэгт хүчний хөгжлийн сан	35.0	=	0%
Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам	Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан	84.3	▲	120%
	Нийгмийн даатгалын сан	2,718.6	▲	6%
	Нийгмийн халамжийн сан	490.4	▼	84%
Гадаад харилцааны яам	Хилийн чанадад байгаа Монгол Улсын иргэдэд туслах сан	0.2	=	0%
Эрүүл мэндийн яам	Эрүүл мэндийг дэмжих сан	3.0	=	0%
	Эрүүл мэндийн даатгалын сан	1,481.4	▲	22%
Хууль зүй, дотоод хэргийн яам	Гэмт хэргийн хохирогчид нөхөн төлбөр олгох сан	0.6	=	0%
Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газар	Бүх нийтийн үйлчилгээний үүргийн сан	4.1	▲	5%
Зам, тээврийн хөгжлийн яам	Улсын авто замын сан	75.0	▲	36%

НИЙГМИЙН ХАЛАМЖИЙН САН

Халамжийн сангаас дараах тэтгэмжүүдийг олгодог бөгөөд нийт зарлага нь 2022 онд **490.4 тэрбум төгрөг** байхаар тооцсон.

Халамжийн сангаас олгогдох тэтгэмжүүд	2022 төсөл */тэрбум төгрөг/*
Хүүхдэд олгох мөнгөн тэтгэмж	***Ирээдүйн өв сангаас санхүүжнэ***
Халамжийн тэтгэвэр	119.5
Цалинтай ээж	123.0
Асаргааны тэтгэмж	59.4
Хүнс тэжээлийн тусламж, дэмжлэг	33.2
Халамжийн бусад хөнгөлөлт	2.8
Алдарт эхийн тэтгэмж	31.3
Амьжиргаа дэмжих тусламж	45.3
Ахмад настнуудад үзүүлэх хөнгөлөлт	26.0
Насны хишиг	25.4
Жирэмсэн эхийн тэтгэмж	11.3
Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний тэтгэмж	9.8
Олон нийтийн оролцоо түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээ	2.7
Асрамжийн үйлчилгээ	0.6

Ирэх онд Хүүхдийн мөнгөн тэтгэмжийг Ирээдүйн өв сангаас санхүүжүүлж халамжийн тогтолцооноос тусгаарлана. Ингэснээр нийгмийн халамжийн тогтолцоогоор дамжуулан олгодог хүүхдийн мөнгөн тэтгэмжийг уул уурхайн баялгийн өгөөжид суурилсан "Хуримтлалтай хүүхэд" хөтөлбөр хэлбэрээр хэрэгжүүлнэ.

САЛБАРЫН ОНЦЛОГУУД

ЭРҮҮЛ МЭНД

1. Эрүүл мэндийн салбарын санхүүжилтийн шинэчлэлийг үргэлжлүүлнэ.
2. Коронавирусын оношилгоо, эмчилгээ, шинжилгээний зардлыг үргэлжлүүлэн санхүүжүүлнэ.
3. Эрүүл мэндийн салбарын ажиллагчдын нийгмийн баталгааг хангана.
4. Эрүүл мэндийн байгууллагуудын засаглалыг сайжруулна.
5. Иргэн бүрийг эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамруулна.

Эрүүл мэндийн салбарын тогтвортой хөгжлийн шалгуур үзүүлэлтүүд:

Суурь түвшин (2014 он) — *Одоогийн түвшин (2020 он)* — *Зорилтот түвшин (2030 он)*

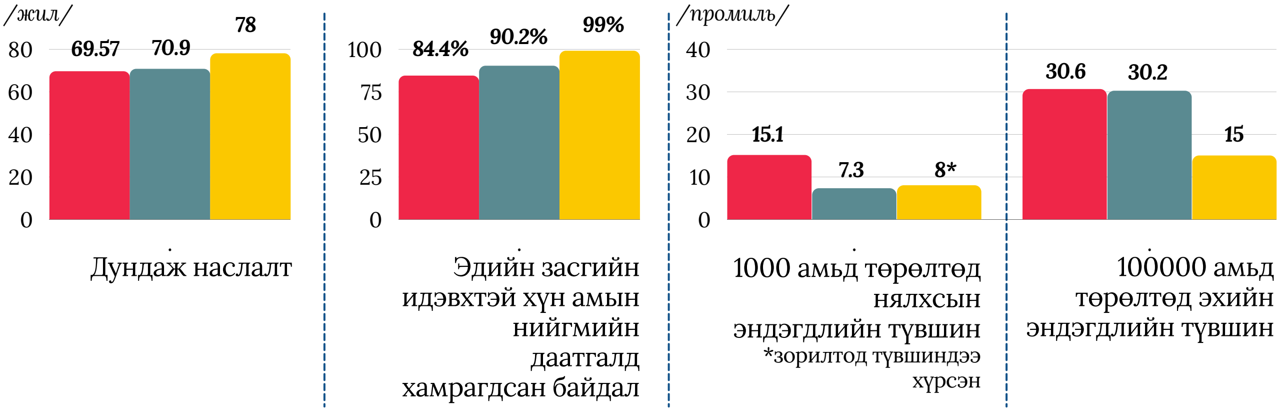

САЛБАРЫН ОНЦЛОГУУД
БОЛОВСРОЛ

Хүүхэд бүрд чанартай боловсролыг тэгш олгох боломжийг бүрдүүлсэн, сургалтын чанар, үр дүнгийн гүйцэтгэлийг урамшуулж, чадварлаг багшийг дэмжсэн, ажлын байрандаа тасралтгүй хөгжих боломжоор хангасан боловсролын санхүүжилтийн цогц шинэчлэлийг хэрэгжүүлнэ.

ЧАНАР, ҮР ДҮН, ГҮЙЦЭТГЭЛД СУУРИЛСАН САНХҮҮЖИЛТ

СУРГАЛТЫН ЧАНАРТ СУУРИЛСАН ЦАЛИН, УРАМШУУЛЛЫГ ОЛГОХ

Сурлагын **АХИЦ ДЭВШЛИЙН ҮНЭЛГЭЭНИЙ** тогтолцоог бий болгоно. **СУРЛАГЫН АМЖИЛТААР** багшийн ажлыг үнэлж, **ТОХИРСОН ЦАЛИН, УРАМШУУЛЛЫГ** олгоно.

ЕБС, МСҮТ-ИЙГ ХАГАС БИЕ ДААСАН ТОГТОЛЦООНД ШИЛЖҮҮЛЭХ

ХАРИУЦЛАГЫГ САНХҮҮГИЙН ЭРХ МЭДЭЛТЭЙ НЬ ХАМТ тухайн байгууллагад нь олгоно. Эцэг эх, ажилчдын тэгш оролцоог хангасан **ХЯНАЛТЫН ТОГТОЛЦОО** бий болгоно.

ХУВЬСАХ ЗАРДЛЫН АРГАЧЛАЛЫГ ШИНЭЧЛЭХ

БОДИТ ӨРТӨГТ СУУРИЛСАН САНХҮҮЖИЛТ ОЛГОНО.

СУРГУУЛИЙН БҮТЭЦ, БАЙРШИЛ, ХЭВ ШИНЖИЙН ОНОВЧТОЙ ХУВИЛБАРЫГ ТОГТООХ

Сумдын сургуулийн бүтэц, хэв шинж, байршлыг **ДАХИН ЗОХИОН БАЙГУУЛНА.** Хөрөнгө оруулалтыг **ЗӨВХӨН НЭН ШААРДЛАГАТАЙ БАЙРШИЛД** хийнэ.

Үдийн хоол хөтөлбөр 80.6 тэрбум₮

1 хүүхдийн өдрийн тариф **1500 төгрөг**

Хамрагдах хүүхдийн тоо **370 гаруй мянга**

ЕБС-ийн 1-5 ангийн хүүхдүүдэд үдийн хоолоор үйлчилнэ.

Боловсролын байгууллагуудын бүтцийг оновчтой тогтоож, засаглалыг сайжруулна.

Боловсролын чанарын үнэлгээний бие даасан тогтолцоог сайжруулна.

Боловсролын цахим шилжилт

-Онлайн сургалтын платформыг бий болгоно.
-Хичээлийн цахим сан бүрдүүлнэ.
-Сурагч сайн багшийн заасан хичээлийн онлайн контентод хандах боломжтой болно.

Боловсролын салбарын цахим шилжилтийн хүрээнд дээрх болон төрөл бүрийн бусад арга хэмжээг авна.

МСҮТ тэтгэлэг

Хамрагдах суралцагчийн тоо **14.1 мянга**

МСҮТ суралцагчдын тэтгэлгийг төгсөхөд нь 1 удаа олгоно.

Дээд боловсрол

Боловсролын зээлийн сан

Нийт: 79.4 тэрбум₮

- Оюутны хөгжлийн зээл ---- 21.8 тэрбум₮
  - Гадаадад суралцагчдын зээл ---- 18.7 тэрбум₮
- Бүтэн өнчин, хөгжлийн бэрхшээлтэй, 3 хүүхэд нь зэрэг суралцдаг өрхийн суралцагчдад олгох сургалтын төлбөрийн тэтгэлэг ---- 13.5 тэрбум₮
  - Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн нэрэмжит тэтгэлэг ---- 4.9 тэрбум₮
- Монгол Улсын Ерөнхий сайдын нэрэмжит тэтгэлэг ---- 3.4 тэрбум₮
  - Сувилагч мэргэжлээр төрийн өмчийн их дээд сургуульд суралцагсдын тэтгэлэг ---- 1.9 тэрбум₮
- Засгийн газрын гэрээгээр гадаадад суралцагчдад олгох тэтгэлэг ---- 1.9 тэрбум₮
  - Багш мэргэжлээр төрийн өмчийн их, дээд сургуульд суралцаж байгаа суралцагчдын болон орон нутагт хийх багшлах дадлагын тэтгэлэг ---- 2.3 тэрбум₮
- Засгийн газрын гэрээгээр гадаадаас дотоодод суралцагчдад олгох тэтгэлэг ---- 0.6 тэрбум₮
  - Бусад ---- 10.4 тэрбум₮

САЛБАРЫН ОНЦЛОГУУД

БОЛОВСРОЛЫН САЛБАРЫН ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖЛИЙН ЗОРИЛГОТОЙ УЯЛДСАН ТӨСӨВ

Монгол улсын Их хурлын 2020 оны 23 дугаар тогтоолын хавсралт “Монгол улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэлд дунд хугацаанд хүрсэн байх үр дүнгийн шалгуурыг дараах байдлаар заасан:

	Шалгуур үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Суурь түвшин	Хүрэх түвшин		
				2025	2030	2050
1.	Хүний хөгжлийн үзүүлэлт	индекс	0.74	0.77	0.85	0.90
2.	Жендэрийн тэгш бус байдлын үзүүлэлт	индекс	0.30	0.25	0.20	0.10
3.	Сургуулийн өмнөх боловсролын хамран сургалтын цэвэр жин	хувь	81.5	89.4	95.0	100.0
4.	Суурь боловсролын хамран сургалтын цэвэр жин	хувь	94.9	95.9	96.8	100.0
5.	7-14 насны хүүхдийн суурь чадвар (унших, тоо бодох)	хувь	61.6 51.5	70.0	75.0	90.0
6.	Нийт төгсөгчдөд ажил эрхэлж байгаа төгсөгчдийн эзлэх хувь (МСҮТ, их, дээд сургууль)	хувь	76.5	90.0	95.0	100.0
7.	Бүлэг дүүргэлт (боловсролын бүх түвшнээр)	тоо	Цэцэрлэг 33, ЕБС хотод 25, хөдөө 28.	25-30	20-30	20-30

Монгол Улсын Засгийн газрын дээрх зорилт, салбарын хэмжээнд дэвшүүлсэн бодлогын зорилтыг хангахын тулд дараах гурван чиглэлийн үзүүлэлтийг 2022 онд тооцохоор төлөвлөв. Үүнд:

- Сургалтын үр дүнгийн үзүүлэлт (Proficiency level)
- Элсэлтийг мөшгих үзүүлэлт (Cohort)
- Төгсөлтийн үзүүлэлт (Completion)

Үр дүнгийн гүйцэтгэл болон хүрэх түвшин:

Сургуулийн өмнөх боловсрол:

Бага боловсрол:

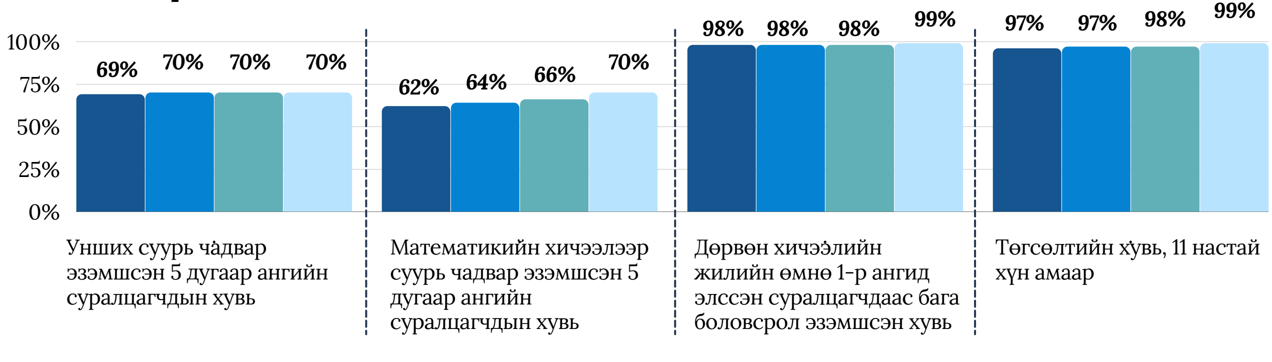

Ерөнхий боловсрол (дунд анги):

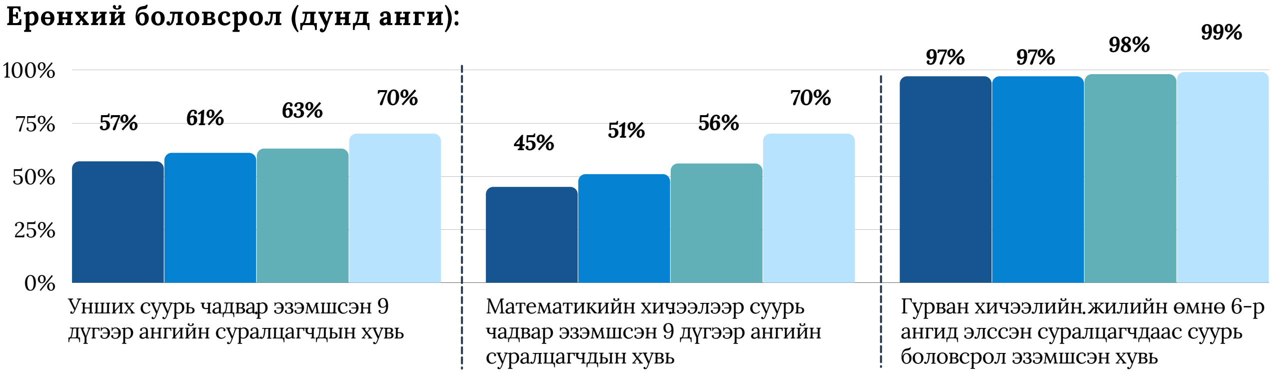

Суурь боловсрол:

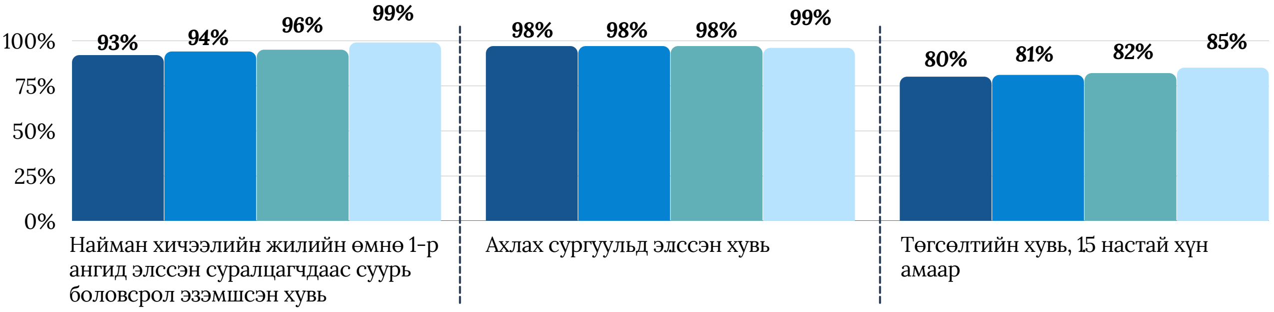

Бүрэн дунд боловсрол:

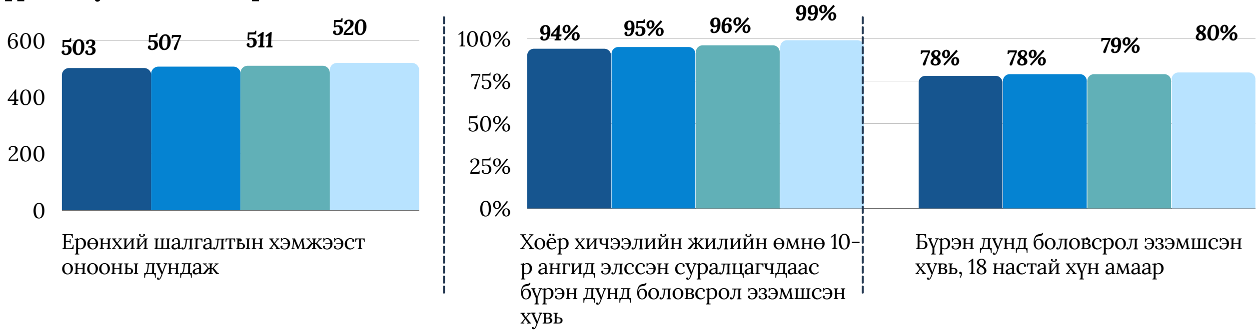

Ерөнхий боловсролын сургалтын орчин:

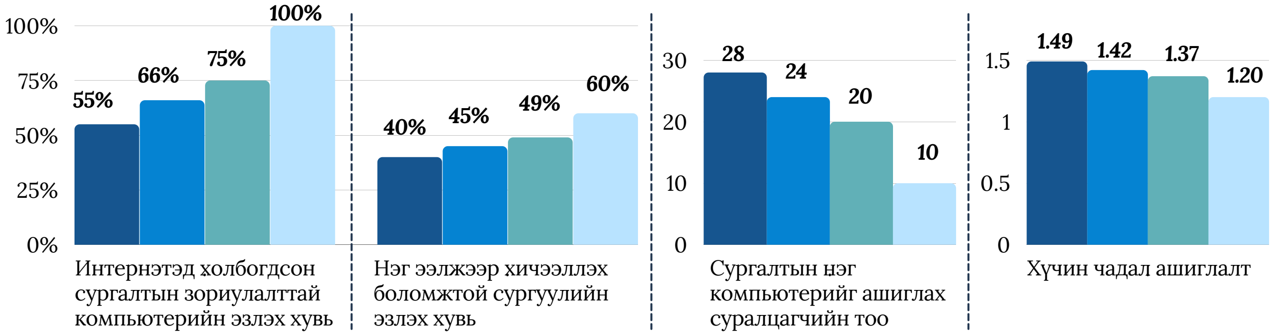

Насан туршийн боловсрол:

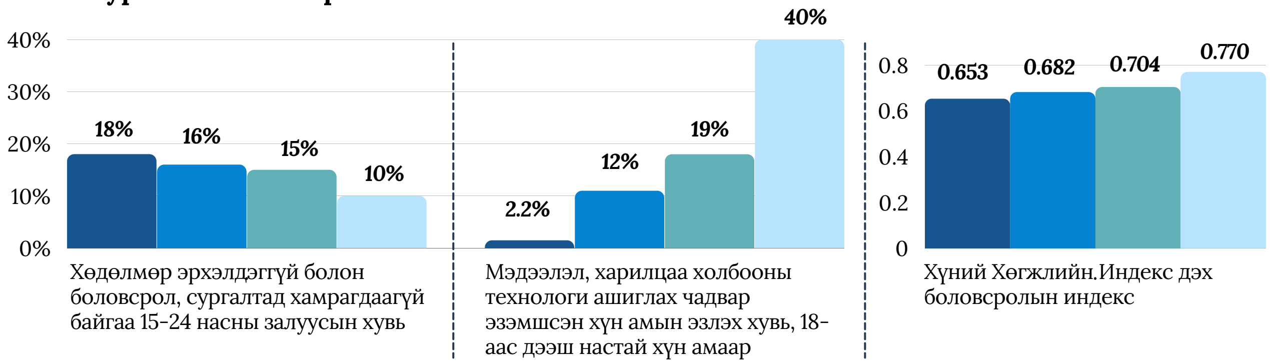

САЛБАРЫН ОНЦЛОГУУД

ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖЛИЙН ЗОРИЛГОТОЙ УЯЛДСАН ТӨСӨВ

Зохистой хөдөлмөр эрхлэлт ба эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих ТХЗ-ын 8 дах зорилгыг Монгол улс амжилттай хэрэгжүүлж байна. Төрөөс хөдөлмөр эрхлэлтийн талаар баримтлах бодлогуудыг уялдуулан төсвийн төсөлд тусгалаа.

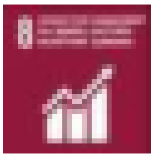

Хөдөлмөр эрхлэлтийн нийтлэг үйлчилгээ, ур чадвар олгох, санхүүгийн дэмжлэг болон зээлд хамруулах, борлуулалтын дэмжлэг үзүүлэх, ажил олгогчийг дэмжих зэрэг арга хэмжээг хэрэгжүүлснээр хөдөлмөр эрхлэлтийн шалгуур үзүүлэлтүүдийг сайжруулна.

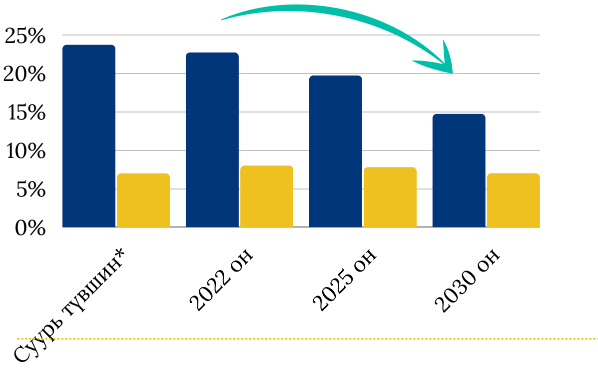

Хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, арга хэмжээ:

- “Хөдөлмөрт бэлтгэх хөтөлбөр”
- “Цар тахлын үед аж ахуй эрхлэгчдийн үйл ажиллагааг сэргээх хөтөлбөр”
- “Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр”
- “Ахмадын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр”
- “Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих”

АЛСЫН ХАРАА 2050-ИЙН ХҮРЭЭНД ТАВЬСАН ЗОРИЛТ БОЛОН АВАХ АРГА ХЭМЖЭЭ:

Хөдөлмөрийн зах зээлийн бодлого, үйл ажиллагаа, ажилгүйдлийн даатгалын эрх зүйн орчныг шинэчилж, ур дүнд суурилсан санхүүжилтийн тогтолцоог нэвтрүүлэх, ажилгүйдлээс сэргийлж ажлын байрыг хамгаална.

Ажиллах хүчний шилжилт хөдөлгөөний уян хатан зохицуулалт бий болгож, эдийн засгийн болон хөдөлмөрийн зах зээлийн бодлоготой уялдуулна.

Хүн амын бүлгүүдэд чиглэсэн хөтөлбөр, арга хэмжээг хэрэгжүүлж, хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлтийг хангах, өндөр мэргэшил, ур чадварыг хөгжүүлэх, нутагшуулах бодлогоор хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлнэ.

Хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээг цахимжуулж, хүн амын бүлэг, эдийн засгийн салбарын онцлогт нийцүүлэн хөдөлмөрийн биржийн үйл ажиллагааг өргөжүүлнэ.

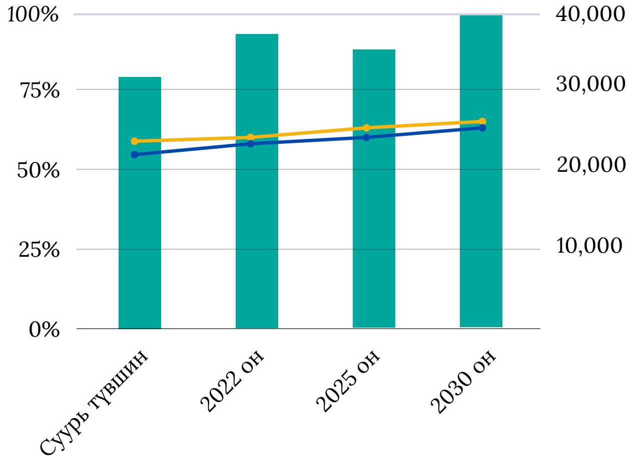

Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангаас иргэн, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, бичил бизнес эрхлэгчид олгох зээлийн хэмжээ, хугацааг нэмэгдүүлж, барьцаагүй, хүүгүй, эргэн төлөх нөхцөлтэй санхүүгийн дэмжлэгийн шинэ арга хэрэгслийг нэвтрүүлнэ.

САЛБАРЫН ОНЦЛОГУУД
ДЭД БҮТЭЦ, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ

Татаас, урамшуулал

Эрчим хүчний татаас	**66.4** тэрбум₮
Авто замын сан /замын засвар үйлчилгээ/	**75.0** тэрбум₮
Хөдөө аж ахуйн урамшуулал	**61.0** тэрбум₮

Хүнс, хөдөө аж ахуйн салбарын 2022 оны төсвийн төслийг Тогтвортой хөгжлийн зорилготой уялдуулан боловсруулсан. Үүнд дараах шалгуур үзүүлэлтүүдийг ирэх онд хангах зорилт тавилаа.

Суурь түвшин → *2022 оны зорилт*

Мал аж ахуй

Шалгуур үзүүлэлт	Суурь түвшин	2022 оны зорилт
Амьтны генетикийн нөөц /Үржүүлгийн бүтээгдэхүүн/-ий хэмжээ /мянган тун үр/	62.2	70.0
Эрчимжсэн мал аж ахуй эрхлэгч иргэн, аж ахуйн нэгжийн тоогоор	2025	2318
Шүлхий өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх дархлаажуулалтад давхардсан тоогоор нийт 24.8 сая толгой мэдрэмтгий мал сүргийг хамруулж, шүлхий өвчний гаралтыг бууруулах. Өвчний тохиолдлын тоо:	20	18
Бог малын мялзан өвчингүй тайван байдлыг хадгална /тохиолдлын тоо/	0	0

Хүнсний үйлдвэрлэл

Шалгуур үзүүлэлт	Суурь түвшин	2022 оны зорилт
Үйлдвэрт нийлүүлэх шингэн сүүний үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлнэ /хувиар/	10.8	11.1

Жижиг дунд үйлдвэрийг дэмжих, хөгжүүлэх

Шалгуур үзүүлэлт	Суурь түвшин	2022 оны зорилт
ЖДҮ, үйлчилгээ эрхлэгчдийг дэмжин ажлын байрыг нэмэгдүүлэх /шинээр бий болсон ажлын байрны тоо/	63177	97177

Хөнгөн үйлдвэр

Шалгуур үзүүлэлт	Суурь түвшин	2022 оны зорилт
Дархан арьс ширний цогцолборын бүтээн байгуулалтын хөрөнгө оруулалтыг үргэлжлүүлэх /бүтээн байгуулалтын хувь/	23.0	60.0
Арьс ширний бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн хэмжээг нэмэгдүүлэх /тэрбум төгрөг/	31.7	36.5
Хөнгөн үйлдвэрийн салбарын бараа бүтээгдэхүүний экспортын хэмжээг нэмэгдүүлэх /сая ам.доллар/	489.4	513.9

Газар тариалан

Шалгуур үзүүлэлт	Суурь түвшин	2022 оны зорилт
Хөрсний үржил шим, буудайн чанарыг сайжруулж улаанбуудайн га-гийн ургацыг нэмэгдүүлнэ /цн/	14	15
Буудайн элит үрийн нөөц бүрдүүлэн үрийн шинэчлэл хийнэ /мян.га/	2450	1500
Усалгаатай тариалангийн талбайн хэмжээг нэмэгдүүлнэ /мян.га/	61.0	63.0
Хүнсний ногооны хангамжийн хувь	56.0	60.0

САЛБАРЫН ОНЦЛОГУУД
ХҮРЭЭЛЭН БУЙ ОРЧИН, БАЙГАЛЬ ХАМГААЛАЛ

Монгол Улсын Засгийн газрын зүгээс урт хугацааны хөгжлийн бодлого "Алсын хараа 2050" болон Тогтвортой хөгжлийн зорилгын хүрээлэн буй орчин, байгаль хамгааллын салбарт хамаарах дараах зорилгуудтай уялдсан төсөвлөлт хийж байна.

2020

Цөлжилтийг сааруулах, элсний нүүлтээс хамгаалах, хамгаалалтын зурвас байгуулах арга хэмжээг **45 га** талбайд хэрэгжүүлэхээс **35 га**-д амжилттай хэрэгжүүлсэн.

2021

Ойжуулалт, ойн аж ахуйн арга хэмжээний **1 га** талбайн зардлын нормативыг **2-5 дахин** нэмэгдүүлэн шинэчилж, говь, цөлийн бүсэд ойжуулалтын усалгааны асуудлыг бүрэн шийдвэрлэснээр ургалтын чанар, тоо хэмжээ нэмэгдэх нөхцөлийг бүрдүүлсэн

2022

"Тэрбум мод"
үндсэний хөдөлгөөн
12.1
тэрбум ₮

Ойгоор бүрхэгдсэн талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх, дэлхийн уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөллийг бууруулах, ой мод, усны нөөцийг хамгаалах экологийн тэнцвэрт байдлыг хангах чиглэлээл авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ:

- **7.1 мянган га** талбайг ойжуулж, нөхөн сэргээнэ.
- **27.5 мянган га** талбайд ойн хөнөөлт шавж, өвчний голомтыг хязгаарлах тэмцлийн ажил хийнэ.
- **1.6 мянган га** талбайд ойн төлөв байдлыг сайжруулан ойг доройтлоос хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх зорилгоор арчилгаа, цэвэрлэгээ хийнэ.

6.5
тэрбум ₮

Цэнгэг усны нөөц, томоохон гол мөрний урсац бүрэлдэх эхийн 51-ээс доошгүй хувийг улсын тусгай хамгаалалтад авах, усны нөөцийг бохирдол, хомсдолоос сэргийлэх нэгдсэн менежментийг хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

- Ус хангамжийн эх үүсвэрийн нөөцийг **4 сумын төвд** тогтооно.
- Тусгай хамгаалалтад авсан гол мөрний урсац бүрэлдэх эхийн эзлэх хувийг **51.5 хувьд** хүргэнэ.

440.5
сая ₮

Цөлжилтийг сааруулах элсний нүүлтээс хамгаалах, хамгаалалтын зурвас байгуулна. Үүний хүрээнд:

- Элсний нүүлтийг сааруулах механик хаалтыг **230 га газарт** хийнэ.
- Бэлчээрийн талхлагдалд өртсөн **70 га** газрыг нөхөн сэргээнэ.

11.5
тэрбум ₮

Улсын тусгай хамгаалалтад авсан газар нутгийн хэмжээг **22 хувьд** хүргэн, хамгааллын менежментийг хэрэгжүүлнэ.

57.9
тэрбум ₮

Агаар, орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг **80 хувьд** хүргэнэ.

31.5
тэрбум ₮

Цаг агаарын төлөв байдал, ус цаг уурын үзэгдэлд зориудаар нөлөөлөх үйл ажиллагааны үр ашгийн түвшинг **68 хувьд** хүргэнэ.

САЛБАРЫН ОНЦЛОГУУД

БАТЛАН ХАМГААЛАХ, АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ БОЛОН БУСАД

Монгол Улсын ард иргэдийн амар амгалан, аюулгүй байдлыг хамгаалж, нийгмийн хэв журмыг сахиулахын төлөө цагдаа, цэрэг, гал сөнөөгч, шүүгч, прокурорын албан хаагчид өдөр бүр хүчин зүтгэж байна.

Тус салбарын **эмнэлгийн тусламж үйлчилгээг сайжруулж**, иргэнээ дагасан, гүйцэтгэлд суурилсан санхүүжилтийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэн хагас бие даасан байдлаар ажиллана.

Гадаадын иргэнд **цахим виз** олгож, визийн мэдээллийн нэгдсэн санг бий болгоно.

Зөрчлийн бүртгэл, хяналтын нэгдсэн систем ажиллуулна.
Зөрчлийн талаарх гомдол, мэдээлэл, шийдвэрлэлт, зөрчлийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа, шийдвэрлэсэн мэдээллийн нэгдсэн санг бий болгоно.

Батлан хамгаалах тогтолцоог бэхжүүлнэ. Монгол Улсын батлан хамгаалах тогтолцооны хууль, эрх зүйн үндсийг боловсронгуй болгон, мэргэжлийн цэрэгт суурилсан Зэвсэгт хүчнийг бүрдүүлж, бэхжүүлнэ.

Цахим гарын үсгийг хэрэглээнд нэвтрүүлж, "Нэг иргэн-нэг бүртгэл" арга хэмжээг үргэлжлүүлэн, төрийн цахим үйлчилгээг нэгдсэн стандартад оруулна.

Экологийн шинжээч ажиллуулж хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт үйлдлийн байгаль орчинд учирсан хохирлыг шинжлэн тогтооно.

Согтууран мансуурах донтой **тэмцэнэ**, Ялтныг хөдөлмөрлөх нөхцөлөөр хангах замаар гэмт хэргийн улмаас учирсан хохирлыг бааргдуулна.

Сонгуулийн зардлыг төсөвт тусгана. Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн ИТХ-ын нөхөн болон дахин сонгуулийг зохион байгуулах, арга зүйн удирдлагаар хангахад шаардлагатай зардлыг тусгасан.

ЖЕНДЭРИЙН МЭДРЭМЖТЭЙ ТӨСӨВЛӨЛТ

Монгол Улсын Засгийн газар үр дүнд суурилсан төсвийн санхүүжилтийн тогтолцоог бүрдүүлэх хүрээнд Жендэрийн мэдрэмжтэй төсөвлөлт (ЖМТ)-ийн шинэ хэрэгслийг зарим сонгосон хөтөлбөрүүдэд туршиж байна.

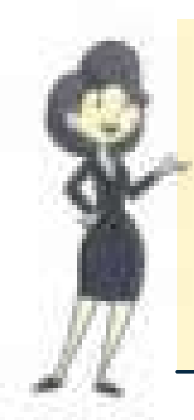

Жендэрийн мэдрэмжтэй төсөвлөлт гэдэг нь эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүст ижил хэмжээний хөрөнгө зарцуулах тухай, эсхүл зөвхөн эмэгтэйчүүдэд зориулсан тусдаа төсөв боловсруулж батлуулах асуудал биш харин төсөв, хөрөнгийг эмэгтэй, эрэгтэй хүмүүс, охид, хөвгүүдийн хэрэгцээнд нийцсэн байхаар төсөвлөхийг хэлдэг.

Төсвийн үйл ажиллагааны ил тод байдал, иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлдэг.

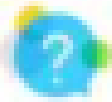

Яагаад *Жендэрийн мэдрэмжтэй төсөвлөлт чухал гэж?*

Жендэрийн бодлогын амлалтыг тасралтгүй санхүүжүүлэх хүрээ

Богино хугацаанд статистик, бодлого төлөвлөлт, бодлогын хэрэгжилтийн хэрэгслийг сайжруулж, иргэдэд үр өгөөжөө өгдөг.

Нийгэм дэх тэгш бус байдал урт хугацаанд буурч, иргэдийн тэгш боломж бүхий аюулгүй, таатай орчныг бий болгоход хүргэдэг – эдийн засгийн үр дүнг нэмэгдүүлж, иргэдийн сайн сайхан байдлыг дээшлүүлдэг.

Монгол Улсад ЖМТ-ийг нэвтрүүлэх туршилтын хүрээнд БШУЯ болон ХНХЯ-наас жендэрийн үр нөлөөг сайжруулахад чиглэсэн дараах зорилтыг дэвшүүлж байна:

БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ САЙД

СЭТГЭЛ ЗҮЙЧ

ЕБС-ийн суралцагчдад сэтгэл зүйн дэмжлэг үзүүлэх, суралцах таатай орчныг бүрдүүлэх

ДОТУУР БАЙР, ЦЭЦЭРЛЭГ

Ариун цэврийн байгууламж бүхий барилга, байгууламжтай болгож охид, хөвгүүдэд ээлтэй байдлаар зохион байгуулах

ЖМТ-ИЙН ЧАДАВХ БЭХЖҮҮЛЭХ

"Салбарын бодлогын төлөвлөлтөд жендерийн мэдрэмжтэй төлөвлөлтийг нэвтрүүлэх, хүний нөөцийг чадавхжуулах"

ХӨДӨЛМӨР, НИЙГМИЙН ХАМГААЛЛЫН САЙД

ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙГ ДЭМЖИХ

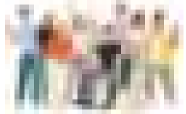

Залуучууд, Эмэгтэйчүүд, Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, Ахмад настаны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр

САЛБАРЫН БОДЛОГО БОЛОН ЖЕНДЭРИЙН БОДЛОГО

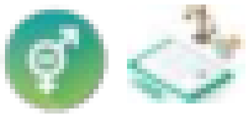

Жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуулийн хэрэгжилт болон Хөдөлмөр эрхлэлтийн дэмжих бодлогыг жендэрийн мэдрэмжтэй болгох

ЖЕНДЭРИЙН АСУУДЛУУД

Жендэрт суурилсан хүчирхийлэлтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх, хохирогчдод туслалцаа үзүүлэх

Жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангахад хувь нэмэр оруулж буй болон эмэгтэйчүүдийг чадавхжуулах, ажиллах боломж бий болгох мөн цалин, хөлсгүй ажлыг нь үнэлэх зэрэг дараах хөтөлбөр, арга хэмжээг **УЛСЫН ТӨСВӨӨС** санхүүжүүлж байна.

ХҮНИЙ ХӨГЖИЛ, ХАМГААЛАЛ

- *Хүүхэд, залуучууд, ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд (ХБИ)*

ХАЛАМЖ, ТУСЛАМЖ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

- *ХБИ, ахмад настан, халамжийн тэтгэвэр, ЭМД-ийн шимтгэл төлөлт, амьжиргаа дэмжих, төрөлжсөн асрамж, хүнс тэжээл*

ТЭТГЭМЖ

- *0-3 нас, өрх толгойлсон эцэг эх, ихэр хүүхдүүд, жирэмсэн эх, хүүхдийн мөнгө, асаргаа, цалинтай ээж*

БОЛОВСРОЛ

- *Дотуур байрны үйлчилгээ, Үдийн хоол хөтөлбөр, Сургалтын төлбөрийн тэтгэлэг (Бүтэн өнчин, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн болон 3 хүүхэд нь нэгэн зэрэг суралцдаг өрхийн хүүхдүүдэд), Оюутны сургалтын төлбөрийн зээл, Хүүхэд хөгжил хөтөлбөр, Хүүхэд харах үйлчилгээ, ЕБС-ийг сурах бичгээр хангах, Төмөр замын цэцэрлэгийн үйлчилгээ г.м*

ЭРҮҮЛ МЭНД

- *"Эх, хүүхэд нөхөн үржихүйн эрүүл мэнд", "Эрүүл чийрэг эр хүн" г.м*

2020 оны байдлаарх Жендэрийн статистик мэдээлэл

ТА ҮҮНИЙГ МЭДЭХ ҮҮ?

Жендэрийн эрх тэгш байдлын өнөөгийн түвшин

УИХ болон ИТХ-ын шийдвэр гаргах түвшин дэх эмэгтэйчүүдийн оролцоо

	Эмэгтэй	Эрэгтэй
УИХ	13	63
ИТХ	172	1077

Их, дээд сургууль, коллежид суралцагчид

Эмэгтэй 89,463 — Эрэгтэй 57,830

Өрх толгойлсон ганц бие эцэг, эх

Эмэгтэй 70,304 — Эрэгтэй 16,221

Дундаж наслалт

Эмэгтэй 76.2 нас — Эрэгтэй 66.7 нас — Зөрүү -9.5

Хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин

Эмэгтэй 48.3% — Эрэгтэй 61.9%

Ажиллах хүчний оролцооны түвшин

Эмэгтэй 51.8% — Эрэгтэй 66.8%

Нас	Эмэгтэй	Эрэгтэй	Зөрүү
20-24	45.9%	60.9%	-15
25-29	68.9%	85.5%	-16.6
30-34	66.7%	87.5%	-20.8
35-39	72.3%	88.1%	-15.8

Ажиллагчдын дундаж цалин

Эмэгтэйчүүдийн дундаж цалин эрэгтэйчүүдийнхээс *16.3 хувиар бага

Эмэгтэй ₮1,109.6* мянган — Эрэгтэй ₮1,326.2 мянган

Эх сурвалж: www.1212.mn

УЛСЫН ТӨСВИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээний төлөвлөлтийг цахим систем, аргачлалын дагуу боловсруулж, нийгмийн эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн, хөгжлийн зорилтыг хангахад чиглэсэн, эдийн засгийн өсөлтийг дэмжсэн, бэлтгэл ажил бүрэн хангагдсан төслүүдийг төсвийн төсөлд тусгасан. Ингэснээр үрэлгэн хөрөнгө оруулалтаас **ХӨГЖЛИЙГ ДЭМЖИХ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ** руу шилжих зорилт тавьж байна.

Баримтлах зарчмууд

1. Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн зорилтыг хангаж ажиллана.
2. Боловсрол, эрүүл мэндийн салбарыг үргэлжлүүлэн дэмжиж, төвлөрлийг сааруулах төслүүдийг хэрэгжүүлнэ.
3. Төсвийн хөрөнгө оруулалтын аргачлал, цахим системийн дагуу үнэлгээ хийгдсэн төслүүдийг төлөвлөнө.
4. Батлагдсан зураг төсөвтэй, газрын асуудал шийдэгдсэн төслүүдийг хэрэгжүүлнэ.
5. Төсвийн хөрөнгө оруулалтыг тэгш хуваарилах бус тэргүүлэх ач холбогдлоор эрэмбэлнэ.

Нийт хэрэгжих төслийн тоо	**1342**
Нийт төсөвт өртөг	**5,943.6 тэрбум ₮**
2022 онд санхүүжих дүн	**2,440.6 тэрбум ₮**

Авто зам
- 75 төсөл
- 1,161.0 тэрбум ₮
- 324.9 тэрбум ₮

Инженерийн шугам сүлжээ
- 62 төсөл
- 302.8 тэрбум ₮
- 99.6 тэрбум ₮

Эрчим хүч
- 32 төсөл
- 147.9 тэрбум ₮
- 58.5 тэрбум ₮

Сургууль
- 113 төсөл
- 581.5 тэрбум ₮
- 190.4 тэрбум ₮

Цэцэрлэг
- 151 төсөл
- 333.5 тэрбум ₮
- 125.5 тэрбум ₮

Эмнэлэг
- 75 төсөл
- 327.0 тэрбум ₮
- 103.2 тэрбум ₮

*Дэд бүтцийн төслүүдийг хэрэгжүүлснээр 2022 онд ДНБ-ийг **830 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдүүлэх** тооцоо гарсан нь дэд бүтцийн төслүүдийг өндөр ач холбогдолтойг харуулж байна.*

УЛСЫН ТӨСВИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ
ОНЦЛОХ ТӨСЛҮҮД

Залуу гэр бүлийг орон сууцжуулах зорилтын хүрээнд

29.9 тэрбум₮

"Залуус-1" орон сууцны хорооллын төслийн гадна инженерийн шугам сүлжээ төсөл

Эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих, экспортыг нэмэгдүүлэх зам тээврийн сүлжээг өргөжүүлэх зорилтын хүрээнд

455.6 тэрбум₮

Дорнод аймгийн Хэрлэн сумаас Хавиргын боомт чиглэлийн 124.5 км хатуу хучилттай авто зам, Төв аймгийн Угтаалцайдам, Цээл, Заамар сумдыг холбох 122.4 км авто зам, Өндөрхаан хотоос Ульхан боомт хүртэлх 254 км авто зам зэрэг төслүүд

Төвлөрлийг сааруулах зорилтын хүрээнд

100.0 тэрбум₮

Аймгуудын шинэ суурьшлын бүсэд баригдах орон сууцны хорооллын шугам сүлжээ, дэд бүтэц төсөл

12.0 тэрбум₮

Сум, суурин газрын цахилгаан хангамж, шугам сүлжээ, дэд бүтэц төсөл

45.9 тэрбум₮

Сумын хөгжил, инженерийн дэд бүтцийн хангамж төсөл

Нийгмийн салбарын үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх зорилтын хүрээнд

30.0 тэрбум₮

Хөвсгөл аймагт баригдах “Найрамдал-2” цогцолбор төсөл

37.0 тэрбум₮

Эх хүүхдийн эрүүл мэндийн үндэсний төвийн өргөтгөл

38.0 тэрбум₮

Нийслэлийн 2 дугаар төрөх эмнэлгийн барилга

УЛСЫН ТӨСВИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ

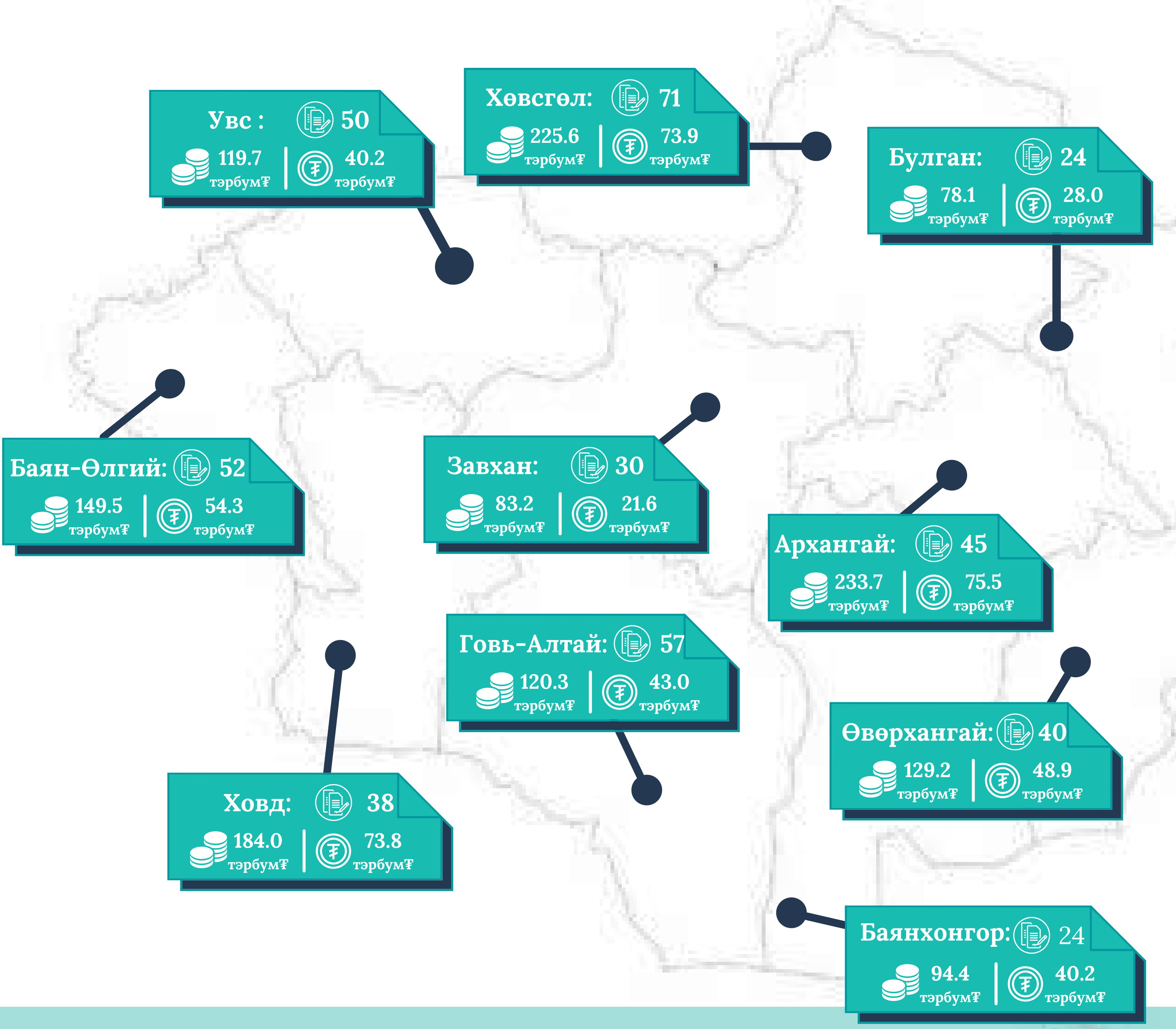

Улсын төсөв

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын нийт дүн, байршлаар:

Ангилал	Төслийн тоо	2022 онд санхүүжих /тэрбум төгрөг/	Нийт хөрөнгө оруулалтад эзлэх хувь
Нийслэл	369	568.4	26.6%
Орон нутаг	912	1,227.4	57.4%
Улсын хэмжээнд	51	332.8	15.6%
Элчин сайдын яамд	3	8.4	0.4%
Нийт	**1335**	**2,137.0**	**100%**

Хэрэгжих барилга, байгууламжийн төслийн тоо

Нийт төсөвт өртөг

Хэрэгжих төслийн тоо

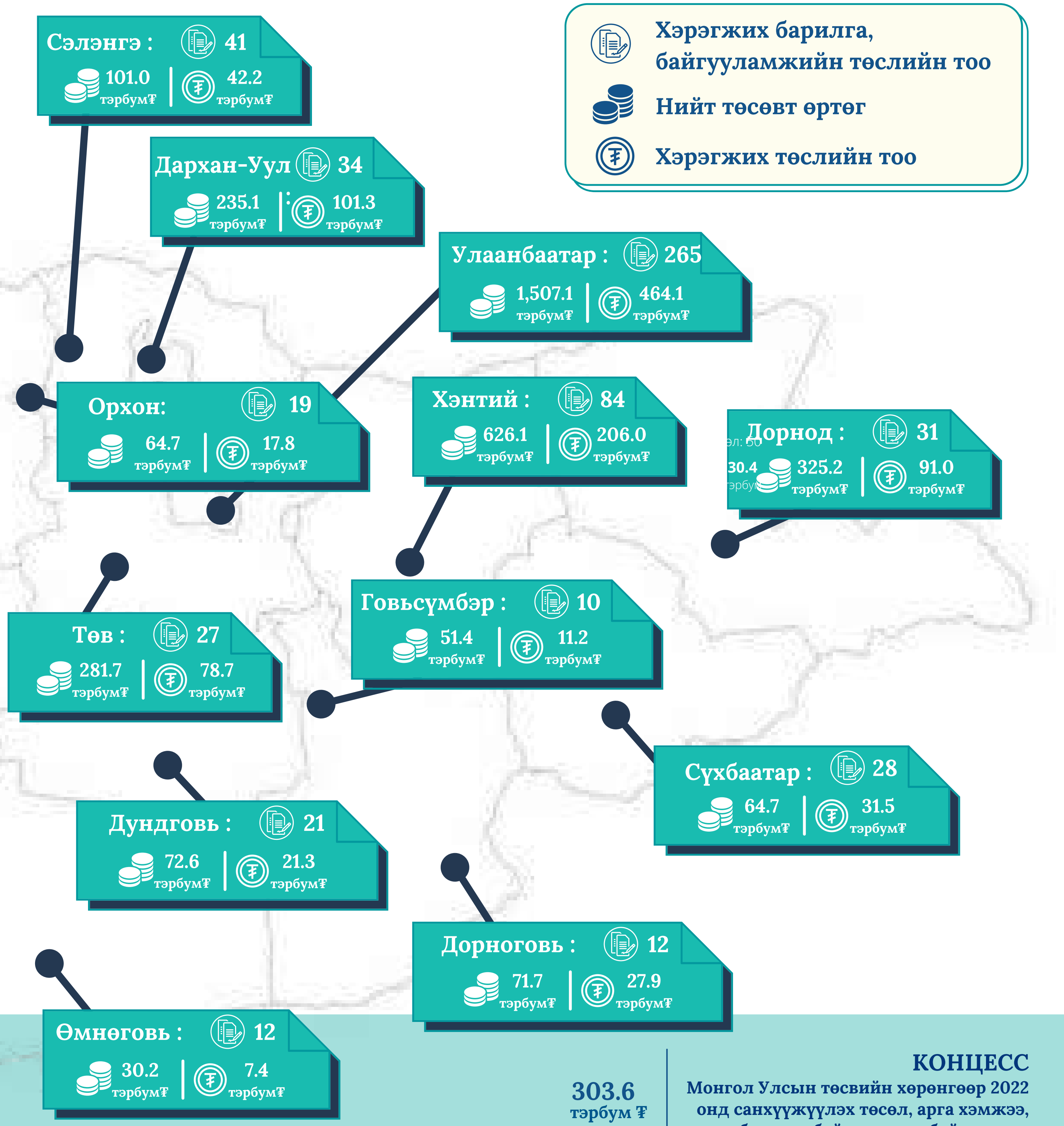

КОНЦЕСС

303.6 тэрбум ₮

Монгол Улсын төсвийн хөрөнгөөр 2022 онд санхүүжүүлэх төсөл, арга хэмжээ, барилга байгууламж, байршлаар:

- Сонгино сум-Хяргас нуурын зүүн хаяа чиглэлийн 135.5 км хатуу хучилттай авто зам төсөл
- Тосонцэнгэлийн 4 замын уулзвар-Нөмрөг-Сонгино чиглэлийн 167 км хатуу хучилттай авто зам төсөл
- Баянхонгор-Алтай чиглэлийн 126.7 км хатуу хучилттай авто зам төсөл
- Дархан-Эрдэнэтийн авто замаас Сант сум, Орхон сум чиглэлийн 22.2 км хатуу хучилттай авто зам
- Өмнөговь аймгийн төвийг нийслэлтэй холбосон авто замын “Шар тээг”-ийн уулзвараас Цогтцэций сумын төв хүртэлх 59.6 км хатуу хучилттай авто зам төсөл
- Оюутолгой-Цагаан суварга чиглэлийн агаарын шугам, дэд станц төсөл
- Яармагийн товчооноос Жаргалантын ам хүртэлх 3.4 км хатуу хучилттай авто зам, Чингисийн хүрээ жуулчны баазад байрлах 400 автомашины зогсоол барих төсөл

ГАДААДЫН ЗЭЭЛ, ТУСЛАМЖ

Засгийн газрын Хөгжлийн түнш улс, олон улсын байгууллагаас авч ашиглах зээл, тусламжийн төслийн төсвийг төлөвлөхдөө эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих, тэргүүлэх ач холбогдолтой томоохон төслүүдийг түлхүү санхүүжүүлэх үндсэн зарчмыг баримталлаа.

Зээл | Тусламж

Байгаль орчныг хамгаалах, агаарын бохирдлыг бууруулах, усан хангамжийг нэмэгдүүлэх, бохир ус цэвэрлэх байгууламжийг шинэчлэх, аялал жуулчлалыг дэмжихэд

Тусламж: 161.8 тэрбум ₮ | Зээл: 308.8 тэрбум ₮

28.0%

Сургууль, цэцэрлэг, эмнэлэг, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээний чанар хүртээмжийг сайжруулахад

Тусламж: 29.3 тэрбум ₮ | Зээл: 221.9 тэрбум ₮

14.9%

НИЙТ ЗЭЭЛ, ТУСЛАМЖИЙН ДҮН

1,682.5

ТЭРБУМ ТӨГРӨГ

43.6%

Тусламж: 39.4 тэрбум ₮ | Зээл: 694.3 тэрбум ₮

Дэд бүтцийн бүтээн байгуулалт, нефть бүтээгдэхүүн, эрчим хүчний хангамжийн найдвартай байдлыг нэмэгдүүлэхэд

13.5%

Тусламж: 67.9 тэрбум ₮ | Зээл: 159.0 тэрбум ₮

Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих, худалдаа, бизнесийн орчинг сайжруулах болон бусад чиглэлд

Тусламж: **298.5 тэрбум ₮**

Зээл: **1,384.0 тэрбум ₮**

ХЭЛЭЛЦЭЭРТ	ШИНЭ	ШИЛЖИХ	ДУУСАХ
Зээл: 0.3 тэрбум ₮	Зээл: 136.7 тэрбум ₮	Зээл: 1,086.9 тэрбум ₮	Зээл: 160.1 тэрбум ₮
	Тусламж: 31.8 тэрбум ₮	Тусламж: 244.0 тэрбум ₮	Тусламж: 22.7 тэрбум ₮

ГАДААДЫН ЗЭЭЛ, ТУСЛАМЖ
ХӨГЖЛИЙН ТҮНШ БАЙГУУЛЛАГААР

Зээл
Тусламж

/тэрбум төгрөг/

Түнш	Нийт	Зээл	Тусламж
Азийн хөгжлийн банк	544.6	45 төсөл 485.1	16 төсөл 59.5
БНХАУ	349.9	12 төсөл 249.3	6 төсөл 100.6
Дэлхийн банк	165.9	16 төсөл 149.0	2 төсөл 16.9
Энэтхэг	164.0	2 төсөл 164.0	
Өмнөд Солонгос	116.2	10 төсөл 116.2	
ЕСБХБ	113.0	7 төсөл 104.4	3 төсөл 8.6
Америкийн Нэгдсэн Улс	95.6		1 төсөл 95.6
ЕХОБ	25.0	2 төсөл 25.0	
Япон	21.8	1 төсөл 21.8	
Австри	20.5	10 төсөл 20.5	
Азийн дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалтын банк	20.0	1 төсөл 20.0	
Герман	14.5	2 төсөл 1.9	2 төсөл 12.7
Франц	8.8	3 төсөл 8.8	
Польш	6.3	3 төсөл 6.3	
Беларус	6.2	4 төсөл 6.2	
ХААХОУС	5.4	1 төсөл 5.4	
Кувейт	4.7		1 төсөл 4.7

ГАДААДЫН ЗЭЭЛ, ТУСЛАМЖААР ХЭРЭГЖИХ ОНЦЛОХ ТӨСЛҮҮД

$1,236.0 сая

Газрын тос боловсруулах үйлдвэр

Дэд бүтцийн бүтээн байгуулалт, нефть бүтээгдэхүүн, эрчим хүчний хангамжийн найдвартай байдлыг нэмэгдүүлэхэд

$288.5 сая

Эрдэнэбүрэнгийн УЦС

$197.0 сая

Улаанбаатар-Дархан чиглэлийн зам, нэмэлт хоёр эгнээ

$148.7 сая

10 аймгийн төвийн дулааны станц

$249.5 сая

УБ хотын төв цэвэрлэх байгууламж

Байгаль орчныг хамгаалах, агаарын бохирдлыг бууруулах,усан хангамжийг нэмэгдүүлэх, бохир ус цэвэрлэх байгууламжийг шинэчлэх, аялал жуулчлалыг дэмжихэд

$350.0 сая

Улаанбаатар хотын ус хангамж

$38.0 сая

Тогтвортой аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх

¥347.4 сая

Ногоон нуур орчмын 1008 айлын орон сууц

Зээл

Тусламж

Сургууль, цэцэрлэг, эмнэлэг, нийгмийн хамгааллын үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулахад

$77.6 сая

КОВИД-19 халдвараас урьдчилан сэргийлэх, хариу арга хэмжээ авах

ADB

$76.1 сая
$3.5 сая

Эмзэг бүлгийн иргэдийн ЭМ-ийн тусламж үйлчилгээний хүртээмжийг сайжруулах

ADB

$50.0 сая

Эдийн засгийн хүндрэлийн үед боловсролын чанар, хүртээмжийг сайжруулах

ADB

$25.0 сая
$2.0 сая

Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн оролцоог хангаж, үйлчилгээг сайжруулах

¥949.0 сая

Замын-Үүд, Гашуун сухайт хилийн боомтын шинэчлэл, гаалийн тоног төхөөрөмж

Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих, худалдаа, бизнесийн орчныг сайжруулахад

ADB

$54.0 сая

Сүхбаатар, Алтанбулаг, Бичигт, Боршоо хилийн боомтуудын шинэчлэл

$20.0 сая

Мэдээлэл технологийн боловсрол болон Аутсорсингийн төв байгуулах

$20.0 сая

Экспортыг дэмжих төсөл

ОРОН НУТГИЙН ТӨСӨВ

УЛС, ОРОН НУТГИЙН ТӨСВИЙН ХАРИЛЦАА

Улсын болон орон нутгийн төсөв хооронд орлогын шилжүүлэг хийгддэг. Түүнчлэн, аймгууд болон нийслэл өөрийн суурь орлого болон суурь зарлагын зөрүүнээс хамааран улсын төсөвт орлого төвлөрүүлэх эсвэл санхүүгийн дэмжлэг авдаг.

514.0 тэрбум₮ — ТӨВЛӨРҮҮЛЭХ ОРЛОГО

Суурь зарлага < Суурь орлого

Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн дагуу **орон нутагт аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын 40 хувь шилжсэн, мөн орон нутгийн чиг үүрэг**-тэй холбоотой өөрчлөлт нь суурь орлого, зарлага нэмэгдэхэд голлон нөлөөлсөн байна.

Улсын төсөв

236.7 тэрбум₮ — САНХҮҮГИЙН ДЭМЖЛЭГ

Суурь зарлага > Суурь орлого

Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн дагуу зарим зардлууд орон нутагт шилжсэн нь суурь зарлага нэмэгдэж санхүүгийн дэмжлэг өсөхөд голлон нөлөөлсөн байна.

253.4 тэрбум₮ — ОРЛОГЫН ШИЛЖҮҮЛЭГ БУЮУ ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖЛИЙН НЭГДСЭН САН

Орон нутгийн төсвийг дэмжих зорилгоор дээд шатны төсвийн орлогоос орон нутгийн төсөвт тооцож олгох хөрөнгө.

Орон нутгийн төсөв

Малын хөлийн татвар

Сум, дүүргийн ИТХ хуульд заасан хязгаарт багтаан бие даан тогтооно. Орлогыг тухайн шатны ОНХС-д төвлөрүүлж дараах чиглэлээр зарцуулна.

- Бэлчээрийн менежментийг сайжруулах
- Газар тариалангийн усан хангамжийг нэмэгдүүлэх
- Малын эрүүл мэндийг хамгаалах
- Байгаль орчныг хамгаалах, хортон мэрэгчидтэй тэмцэх г.м.

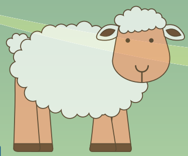

Нийслэлийн тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэхэд:

420.0 тэрбум₮

Засгийн газрын 2021 оны 146 дугаар тогтоолд заасан **"Нийслэл Улаанбаатар хотын авто замын түгжрэлийг бууруулах, нийтийн тээврийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулах арга хэмжээ"**-г хэрэгжүүлэх төсвийг нийслэлийн суурь зарлагад тусгасан.

ОРОН НУТГИЙН ТӨСӨВ

ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖЛИЙН САН

Орон нутгийн хөгжлийн сан /ОНХС/ нь тухайн орон нутгийн иргэдийн саналаар аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн хөрөнгө оруулалтын санхүүжилтийг шийдвэрлэх, тус сангийн хөрөнгөөр хэрэгжих хөрөнгө оруулалтын төсөл, хөтөлбөрүүдийн санаачлан шийдвэр гаргах үйл явцад оролцох боломжийг бүрдүүлж буй төсвийн шилжүүлэг юм.

ОНХС-ийн үйл ажиллагаа

Иргэдийн оролцоо

1. ТӨЛӨВЛӨЛТ

Жил бүрийн 1-5 дугаар сарыг дуустал дараах 3 аргаар саналаа өгнө.

- Санал асуулгын хуудас
- Бүлгийн хэлэлцүүлэг
- Цахим

2. ТӨСЛИЙН ЭРЭМБЭЛЭЛТ

Төслүүдийг ач холбогдлоор нь эрэмбэлэхэд оролцоно.

3. ХЭРЭГЖИЛТ, ХУДАЛДАН АВАХ АЖИЛЛАГАА

Бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хууль тогтоомжийн дагуу гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулж, гүйцэтгэнэ

4. ХЯНАЛТ

Хяналт, шинжилгээ, үнэлгээний үйл явцад оролцоно.

5. ХӨРӨНГИЙН УДИРДЛАГА

ОНХС-ийн хөрөнгөөр бий болсон хөрөнгийг хадгалах, хамгаалахад оролцох мөн ашиглалтад хяналт тавих боломжтой.

ОНХС-ийн батлагдсан дүн - 2022 он /эх үүсвэрээр/

Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сан / ОНХНС/-ийн эх үүсвэрүүд
ОНХНС-аас аймаг, нийслэлийн ОНХС-д батлагдсан аргачлалаар итгэлцүүр тооцож хуваарилна.

Олон улсын төсөл хөтөлбөрөөс олгох урамшуулал

Уул уурхайн орлогын эх үүсвэрүүд
Ашигт малтмалын хайгуулын болон ашиглалтын тусгай зөвшөөрлөөр олгогдсон талбай байрших сум, дүүргийн ОНХС-д хуваарилна.

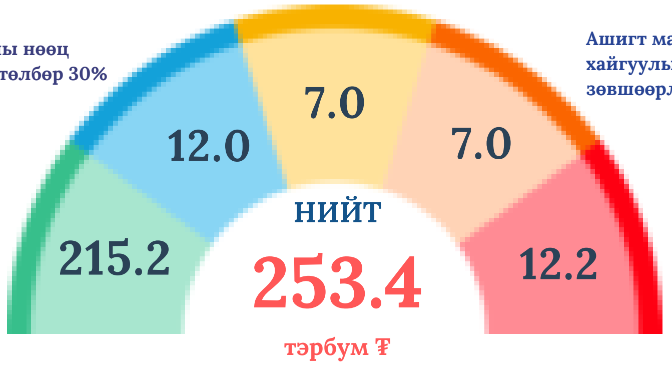

ОНХНС-д төвлөрүүлэх ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр болон газрын тосны нөөц ашигласны төлбөрийн эх үүсвэрээс 10%-ийг тус эх үүсвэрийн орлогын 10 буюу түүнээс дээш хувийг бүрдүүлэх аймгуудад орлого бүрдүүлэлтийн төлөвлөгөөнд үндэслэн харгалзуулж тооцон, нэмэлтээр хуваарилна.

НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН ТӨСӨВ

Нийгмийн даатгалд хамрагдсанаар хүний амьдралд тохиолдох төрөх, өвдөх, ажилгүй болох, осолд орох зэрэг төрөл бүрийн эрсдлээс өөрийгөө хамгаалах боломжтой болдог.

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН ТӨСӨВ

Эрүүл мэндийн салбарын шинэчлэлийн хүрээнд 2021 оноос нэг худалдан авагчийн тогтолцоонд шилжиж, иргэнд үзүүлсэн тусламж, үйлчилгээний чанар, үр дүн, гүйцэтгэлд суурилан санхүүжүүлж байна.

НИЙТ ОРЛОГО | **1,450.7 тэрбум₮**

НИЙТ ЗАРЛАГА | **1,481.4 тэрбум₮**

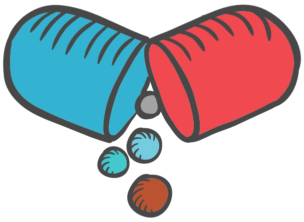

Эрсдлийн сан — **40.0 тэрбум₮**

Үйл ажиллагааны урсгал зардал — **15.7 тэрбум₮**

Эрүүл мэндийн байгууллагад олгох тусламж үйлчилгээний санхүүжилт — **1,358.3 тэрбум₮**

Эмийн сангуудад олгох эмийн үнийн хөнгөлөлт — **67.3 тэрбум₮**

Ирэх онд урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамрагдах даатгуулагчдын тоог нэмэгдүүлэх зорилт тавьлаа.

18-аас дээш насны даатгуулагчид үзүүлэх урьдчилан сэргийлэх үзлэгийн хамрагдалтын хувь

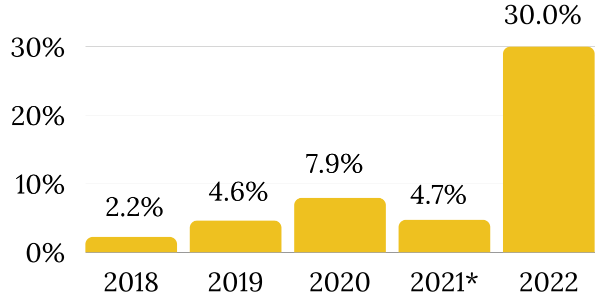

Нийт төсөв /тэрбум ₮/

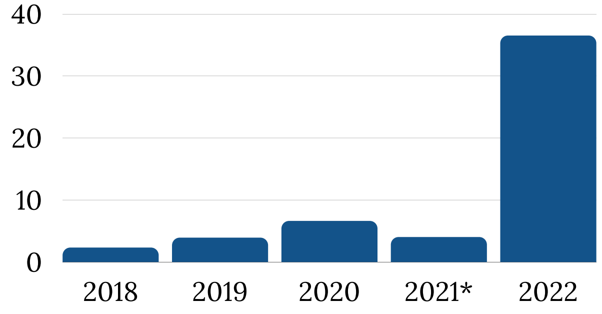

*Хүлээгдэж буй гүйцэтгэл

ИРЭЭДҮЙН ӨВ САНГИЙН ТӨСӨВ

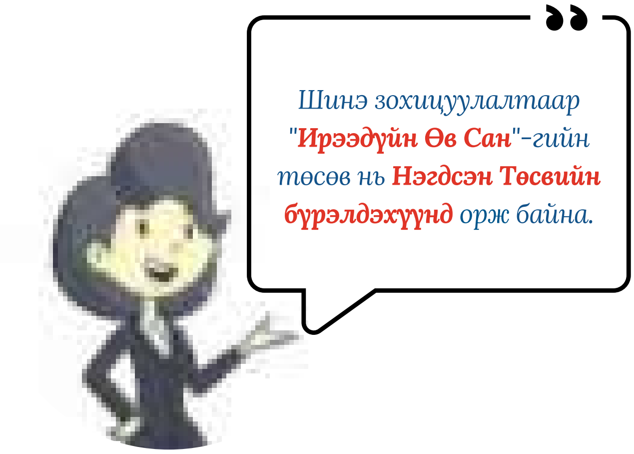

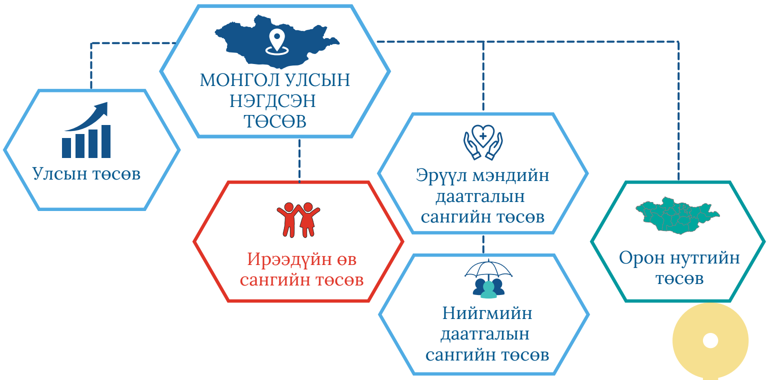

Ингэснээр Монгол Улсын хүүхэд бүр **Ирээдүйн өв сангаар баталгаажсан, Хадгаламжийн даатгалын сангаар даатгуулсан,** хамгийн эрсдэл багатай системийн нөлөө бүхий банкуудад нэрийн дансны хуримтлалтай болж, хадгалах, хуримтлуулах дадал зуршлыг хүүхэд наснаас суралцахаас гадна 18 нас хүрээд нэрийн дансны хуримтлалаар өөрийн боловсролдоо хөрөнгө оруулалт хийх боломжтой болно.

ИРЭЭДҮЙН ӨВ САНГИЙН 2022 ОНЫ ТӨСӨВ

ОРЛОГО

Хувьцааны ногдол ашиг*
404.5 тэрбум₮

Ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр**
1,057.2 тэрбум₮

ЗАРЛАГА

Хүсэлт гаргасны дагуу бэлнээр олгох
1,096.3 тэрбум₮

Нэрийн дансанд хуримтлуулах
365.4 тэрбум₮

** Уул уурхайн салбарт үйл ажиллагаа явуулж байгаа төрийн өмчит компанийн хувьцааны ноогдол ашиг*
*** АМНАТ-ын орлогоос "Тогтворжуулалтын сан"-д хуваарилснаас үлдэх хэсгийн 65%*

БҮЛЭГ 4

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ӨР

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ӨРИЙН УДИРДЛАГЫН 2019-2022 ОНЫ СТРАТЕГИ

ЗОРИЛТ 1.

Засгийн газрын гадаад, дотоод үнэт цаас, зээлийн төлбөрүүдийг эдийн засаг, төсөвт дарамт учруулахгүйгээр төлж дахин санхүүжилтийн эрсдлийг бууруулна.

ЗОРИЛТ 2.

Гадаад зээллэгээр хэрэгжүүлэх төсөл хөтөлбөрүүдэд зардал, үр өгөөжийн тооцооллыг хийж, зөвхөн үр ашигтай төслүүдийг санхүүжүүлэх зарчмыг баримталж, тэдгээрийг зарцуулалтад тавих хяналтыг сайжруулна.

ЗОРИЛТ 3.

Болзошгүй өр төлбөрийн төсөвт үзүүлэх нөлөөллийг үнэлэх, болзошгүй эрсдлээс сэргийлэх тогтолцоог хөгжүүлнэ.

Макро эдийн засгийн тогтвортой байдлыг хадгалж, Засгийн газрын санхүүгийн хэрэгцээг боломжит эрсдлийн түвшинд хамгийн бага зардлаар санхүүжүүлэхэд чиглэнэ.

ЗОРИЛТ 4.

Орчин үеийн технологийн дэвшлийг ашигласан Засгийн газрын үнэт цаасны арилжааны дэд бүтцийг бүрдүүлнэ. Гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулагчдын арилжаанд оролцох боломжийг нэмэгдүүлж, зах зээлийн нээлттэй, өрсөлдөөнд, хүртээмжтэй байдлыг хангаж, Засгийн газрын үнэт цаасны хөрвөх чадварыг сайжруулна.

ЗОРИЛТ 5.

Засгийн Газрын гадаад, дотоод үнэт цаас, зээлийн төлбөрүүдийг эдийн засаг, төсөвт дарамт учруулахгүйгээр төлж дахин санхүүжилтийн эрсдлийг бууруулна.

УЛСЫН НИЙТ ГАДААД ӨР

Монгол Улсын нийт гадаад өр гэдэг нь Монгол Улсад бүртгэлтэй аж ахуйн нэгжүүд, Монголбанк, арилжааны банкууд болон Засгийн газрын Монгол Улсад бүртгэлгүй, оршин суугч бус гадаадын байгууллагуудад төлөх өр төлбөрийг хэлнэ.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ӨР

Харин Засгийн газрын өр нь төсвөөс зээлдүүлэгчид төлөх гадаад болон дотоод өр төлбөрөөс гадна барих-шилжүүлэх төрлийн концесс, аж ахуйн нэгж байгууллагуудад гаргасан өрийн баталгаанаас бүрдэнэ.

УЛСЫН НИЙТ ГАДААД ӨР

Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллага болон хөрөнгө оруулагчдад төлбөрийг төлнө.

- **Монгол банкны гадаад өр**
- **Арилжааны банкуудын гадаад өр**
- **Хувийн аж ахуй нэгжүүдийн гадаад өр**
- **Засгийн газрын гадаад өр**
- **Өрийн баталгаа**
- **Барих-шилжүүлэх төрлийн концесс**

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ӨР

Дотоод болон гадаадын банк санхүүгийн байгууллага болон гадаад түнш орнуудад төлбөрийг төлнө.

**Засгийн газрын гадаад өрөөс гадна Засгийн газрын дотоод үнэт цааснаас гадаадын хөрөнгө оруулагчийн эзэмшиж байгаа болон Засгийн газрын өрийн баталгаа нь Улсын нийт гадаад өрд тооцогддог.*

Засгийн газрын нийт өрийн бүтэц:

/тэрбум төгрөг/

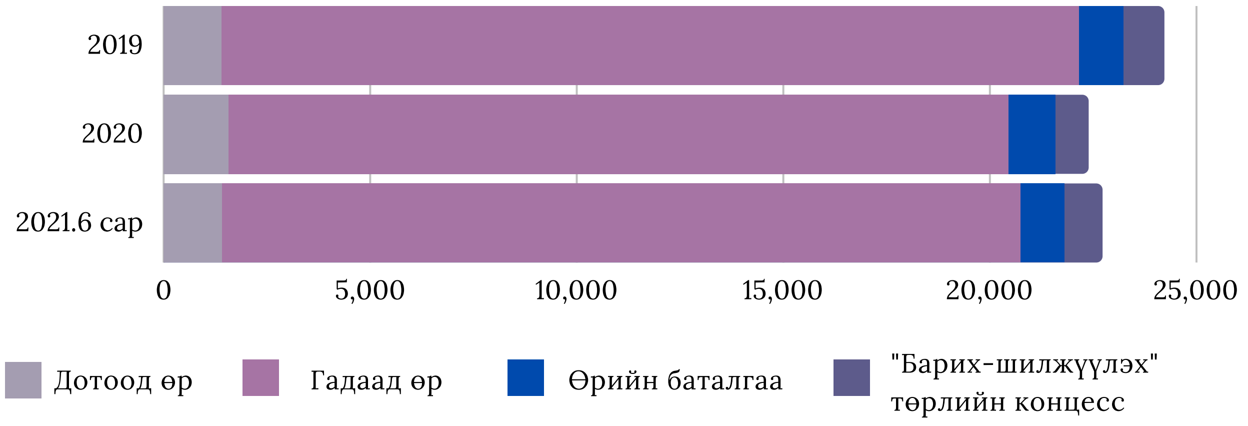

Засгийн газрын нийт өрийн (ӨҮЦ) ДНБ-д эзлэх хувь хэмжээ төсвийн тусгай шаардлагыг хангаж байна.

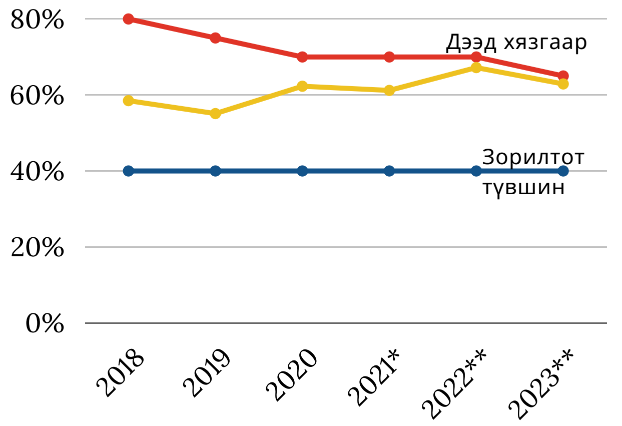

Засгийн газрын өрийн үлдэгдэл (өнөөгийн үнэ цэнээр)-ийн ДНБ-д эзлэх харьцаа 2022 онд 67.2 хувь, 2023 онд 62.9 хувьд тус тус хүрэхээр байгаа нь Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан Засгийн газрын өрийн тухай төсвийн тусгай шаардлагыг хангахаар байна.

Хүүгийн зардлын төсөвт үзүүлэх ачаалал буурч байна.

Засгийн газрын зүгээс стратегийн баримт бичгийн хэрэгжилтийг хангах, дунд хугацааны төлбөрийн дарамтыг бууруулах зорилгоор **2021** онд “**Сенчири**” төслийн хүрээнд хугацаа тулаад байсан “**Чингис**”(2012 он) бонд болон “**Гэрэгэ**”(2017 он) бондын өр төлбөрийн тодорхой хувийг дахин санхүүжилт хийж өрийн зохицуулалтын арга хэмжээг авч хэрэгжүүлсэн. Түүхэндээ хамгийн бага түвшний хүүтэйгээр буюу:

- **3.5%** хүүтэй **500 сая** ам.доллар (6 жил),
- **4.45%** хүүтэй, **500 сая** ам.доллар (10 жил),

нийт **1.0 тэрбум** ам.долларын өр төлбөрийг шийдвэрлэсэн нь **хүүгийн зардлыг төсөвт үзүүлэх дарамтыг бууруулахад** чухал нөлөө үзүүлж байна.

/тэрбум төгрөг/

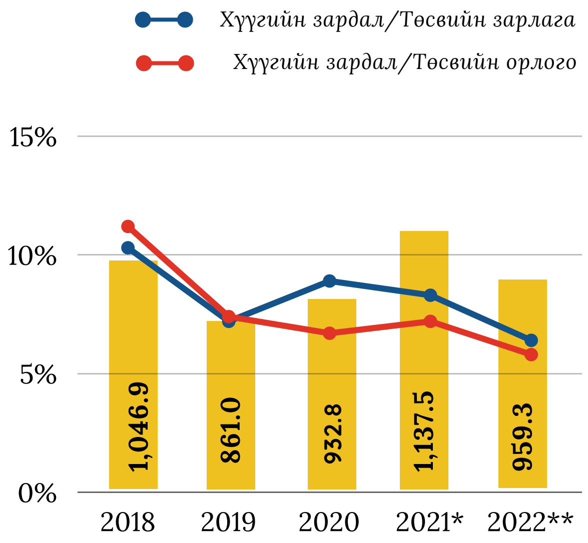

НЭМЭЛТ МЭДЭЭЛЭЛ

ТӨСВИЙН БҮРДЭЛТ, ХУВААРИЛАЛТ

ТӨСӨВ: Монгол Улсын төсөв нь төрийн чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах санхүүгийн эх үүсвэрийг бий болгох зорилгоор тодорхой хугацаанд буюу тухайн оны 1 сарын 1-ий өдрөөс 12 сарын 31-ны өдөр хүртэл хугацаанд хуримтлуулах, зарцуулах хөрөнгө, орлого, зарлага, өр төлбөр гэх зэргийг багтаасан хэрэгсэл юм.

ТӨСВИЙН ОРЛОГО

1. Татварын орлого
2. Татварын бус орлого

ТӨСВИЙН ТЭНЦЭЛ

ТӨСВИЙН ЗАРЛАГА

1. Урсгал зардал
2. Хөрөнгийн зардал

АШИГ

Төсвийн ашгийг дараа оны эх үүсвэрт зарцуулдаг.

АЛДАГДАЛ

Төсвийн алдагдлыг Засгийн газрын үнэт цаас, гадаад зээлийн эх үүсвэрээр санхүүжүүлдэг.

Монгол Улс Нэгдсэн Төсөв нь Улсын төсөв, Нийгмийн даатгалын сангийн төсөв, Эрүүл мэндийн даатгалын сангийн төсөв, Ирээдүйн өв сангийн төсөв болон Орон нутгийн төсвөөс бүрддэг. Нэгдсэн төсвийн бүрдэл болдог орон нутгийн төсөв нь аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн төсвөөс бүрдэнэ.

МОНГОЛ УЛСЫН НЭГДСЭН ТӨСӨВ

- УЛСЫН ТӨСӨВ
- НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН ТӨСӨВ
- ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН ТӨСӨВ
- ИРЭЭДҮЙН ӨВ САНГИЙН ТӨСӨВ
- ОРОН НУТГИЙН ТӨСӨВ

УИХ батална

Тухайн шатны ИТХ батална

ТӨСӨВ БОЛОВСРУУЛАХ, БАТЛАХ ЦАГЛАБАР

Монгол улсын нэгдсэн төсөв нь Улсын төсөв, Нийгмийн даатгалын сангийн төсөв, Эрүүл мэндийн даатгалын төсөв, Ирээдүйн өв сангийн төсөв, Орон нутгийн төсвөөс бүрддэг. Улсын төсвийг боловсруулах, батлах, хэрэгжүүлэх болон тайлагнах гэсэн үе шатууд нь 3 жил дамнан тасралтгүй үргэлжлэх үйл ажиллагаа юм.

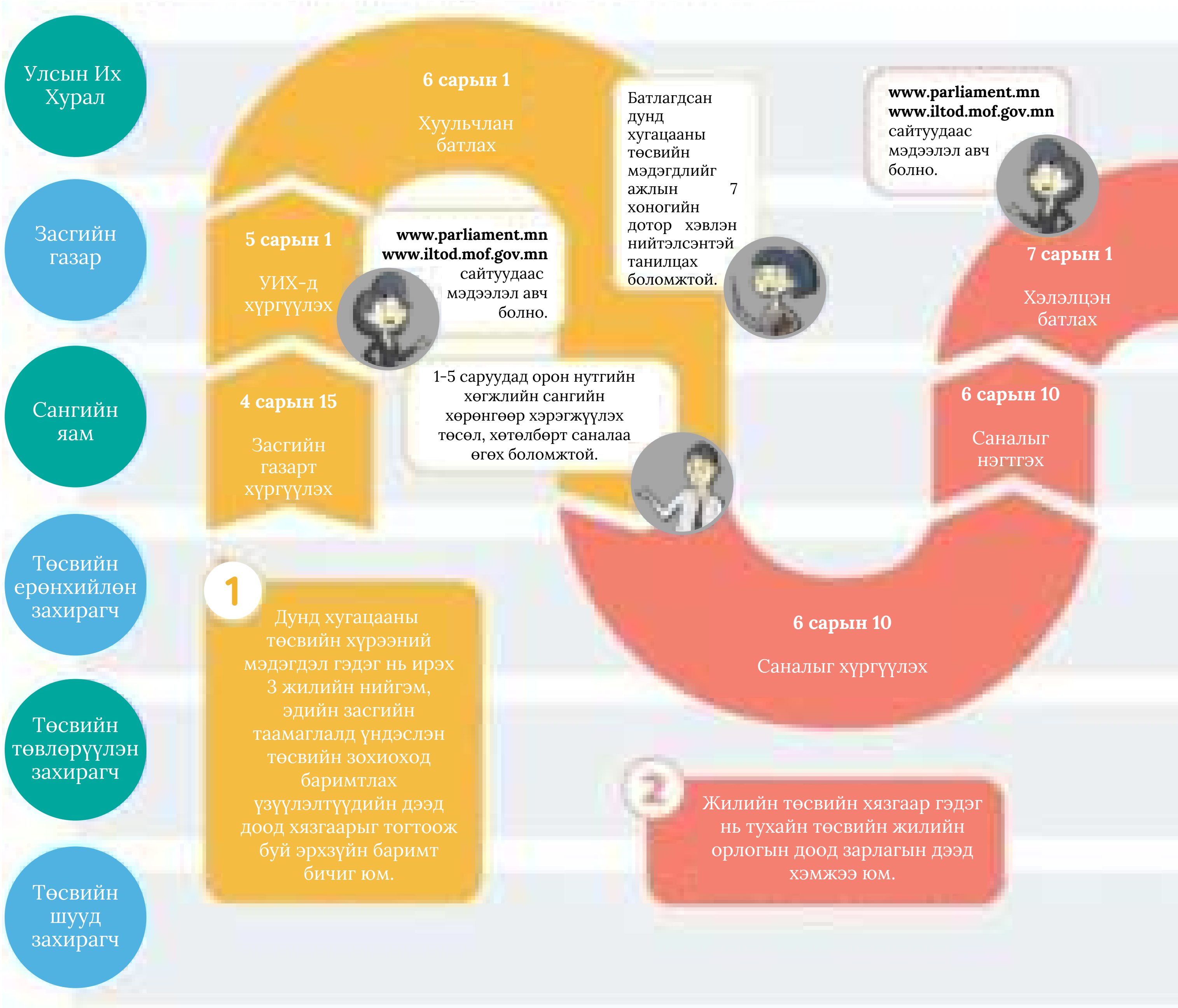

www.iltod.mof.gov.mn

www.parliament.mn

Тус товхимлын цахим хувилбарыг дээр холбоосоор үзнэ үү

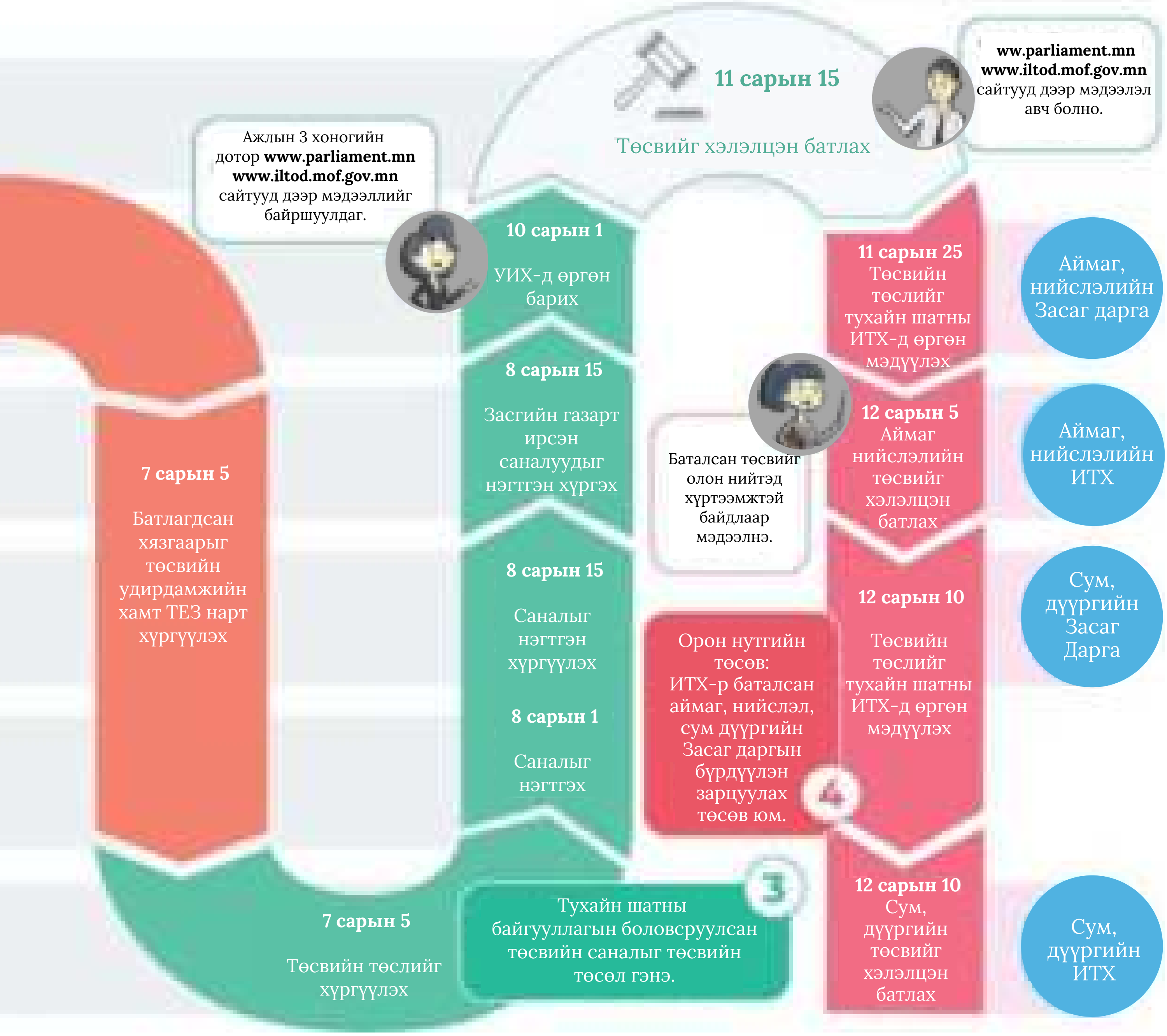

ТОВЧИЛСОН ҮГСИЙН ЖАГСААЛТ

АМНАТ	Ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр
БНХАУ	Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс
ДНБ	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн
ЕБС	Ерөнхий боловсролын сургууль
ЕСБХБ	Европын сэргээн босголт, хөгжлийн банк
ЕХОБ	Европын хөрөнгө оруулалтын банк
ЖМТ	Жендэрийн мэдрэмжтэй төсөвлөлт
ЗГ	Засгийн газар
ИТХ	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал
МСҮТ	Мэргэжлийн сургалт үйлдвэрлэлийн төв
МУ	Монгол Улс
МУС	Монгол Улсын Сайд
ОНХНС	Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сан
ОНХС	Орон нутгийн хөгжлийн сан
ОУ	Олон улс
ӨҮЦ	Өнөөгийн үнэ цэнэ
ПТК	Политехникийн коллеж
ТХЗ	Тогтвортой хөгжлийн зорилт
УИХ	Улсын Их Хурал
ҮАБЗ	Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөл
ҮОМШӨ	Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалах өвчин
ХААХОУС	Хөдөө аж ахуйн хөгжлийн олон улсын сан
ХБИ	Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн
ЦАУЗБК	Цагаатгах ажлыг удирдан зохион байгуулах комисс

ТӨСВИЙН БОДЛОГО, ТӨЛӨВЛӨЛТИЙН ГАЗАР

2022 ОНЫ ИРГЭДИЙН ТӨСӨВ САНАЛ ХҮСЭЛТ, СУДАЛГААНЫ ХУУДАС

Огноо:

Овог нэр:

Ажил мэргэшил:

Байгууллага:

Салбар: А. Төсөвт байгууллага Б. Төрийн өмчит компани

В. Хувийн хэвшил Г. Төрийн бус байгууллага Д. Хэвлэл

Е. Бусад (бичнэ үү)

*****1-ээс 5 хүртэл үнэлэхдээ хамгийн сайн бол 5, хамгийн тааруу бол 1 үнэлгээ өгнө үү**

Товхимол хэр ач холбогдолтой байсан бэ?

***

Төсвийн тухай ерөнхий ойлголт	5	4	3	2	1
Төсвийн бодлого болон тэнцэл	5	4	3	2	1
Төсвийн орлого	5	4	3	2	1
Төсвийн зарлага	5	4	3	2	1
Орон нутгийн төсөв	5	4	3	2	1
Засгийн газрын өр болон гадаадын зээл тусламж	5	4	3	2	1

Товхимол хэр ойлгомжтой байсан бэ?

***

Товхимол нь логик дараалал сайтай байсан	5	4	3	2	1
Дурдсан санаа бодлогууд хоорондоо уялдаа холбоо сайтай байсан	5	4	3	2	1
Үг хэллэг ойлгоход амархан байдлаар бичигдсэн	5	4	3	2	1
Мэргэжлийн салбарын сэдвүүд нийтэд ойлгомжтой байдлаар тайлбарлагдсан	5	4	3	2	1
Дурдагдсан жишээ болон баримтууд чухал бөгөөд ач холбогдолтой байсан	5	4	3	2	1
График, хүснэгт болон бусад дүрслэлүүд нь бичвэрийг ойлгоход нэмэртэй байсан	5	4	3	2	1

Товхимол хэр уншимжтай байсан бэ?

***

Ашиглагдсан фонт хэмжээ болон хэлбэр уншихад хялбар байсан	5	4	3	2	1
Ашигласан график болон хүснэгт нь ойлгомжтой байсан	5	4	3	2	1
Ашигласан өнгөний бүрдэл таатай байсан	5	4	3	2	1
Товхимлын бүтэц зохион байгуулалт гаргацтай байсан	5	4	3	2	1

Та энэхүү товхимлыг юунд ашиглах вэ?

А. Сурталчилгаа, боловсрол, харилцааны чиглэлээр

Б. Судалгааны өгөгдөл болгох зорилгоор

В. Төсвийн үйл явцад оролцоход чиглэл авах зорилгоор

Г. Төсөл, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хянах зорилгоор

Д. Бусад чиглэлээр (бичнэ үү)

Энэхүү товхимлоос хамгийн хэрэгтэй хэсэг, мөн ач холбогдолгүй гэж үзсэн хэсгийг нэрлэнэ үү

ач холбогдолтой:

____

____

____

____

ач холбогдол багатай:

____

____

____

____

Энэ товхимолд өөр ямар зүйлс багтах хэрэгтэй гэж бодож байна вэ?

____

____

____

____

Бусад санал хүсэлт:

____

____

____

____

- Захидлаар явуулах хаяг: *Монгол Улсын Сангийн яам, Төсвийн бодлого төлөвлөлтийн газар, С.Данзангийн гудамж, Засгийн газрын II байр Д корпус, Улаанбаатар 15160*
- Зургийг скайнер эсвэл камераар гаргацтай авч имайлээр явуулах хаяг : ***tusuv@mof.gov.mn***